

**ФЕДЕРАЦІЯ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
КОМІСІЯ З ГІРСЬКОГО ТУРИЗМУ**

**МЕТОДИЧНІ РОЗ'ЯСНЕННЯ
ЩОДО СУДДІВСТВА ЗМАГАНЬ
ЗІ СПОРТИВНОГО ГІРСЬКОГО
ТУРИЗМУ**

**Друга редакція
з доповненнями, змінами та уточненнями**

2012

Затверджено
на засіданні Виконкому
Федерації спортивного
туризму України,
від 17 квітня 2010 р.,
протокол № 4, п. № 3
**із змінами, внесеними згідно
протоколу засідання Виконкому
від 24 листопада 2012 р., п. 11.**

МЕТОДИЧНІ РОЗ'ЯСНЕННЯ

ЩОДО СУДДІВСТВА ЗМАГАНЬ

ЗІ СПОРТИВНОГО ГІРСЬКОГО ТУРИЗМУ

ВСТУП

Загальні питання суддівства регламентуються Правилами змагань зі спортивного туризму (далі – **Правила**) [1]. Однак відсутність єдиної школи, різний рівень підготовки і підходу до суддівства в різних регіонах були причинами відмінності у трактуванні та спричиняли неузгодженість в процесі проведення змагань. У зв'язку з цим в 2005 році були розроблені методичні рекомендації у вигляді навчально-методичного посібника «Спортивні змагання. Гірський туризм», які дозволили забезпечити однозначне трактування, роз'яснення і уточнення окремих положень Правил.

Методичні рекомендації протягом наступних п'яти років постійно були додатком до Умов при проведенні змагань зі спортивного гірського туризму – від міських до всеукраїнських Чемпіонатів і Кубків – і дозволили забезпечити однаковий підхід у суддівстві з боку учасників і суддів, звести до нуля численні протести, які раніше мали місце.

Вони були покладені в основу методичних роз'яснень, розроблених відповідно до рекомендацій п. 1.3.1 чинних Правил і введені в дію 17.04.2010 р. Досвід проведення змагань наступних двох років поставив вимогу внесення певних змін і уточнень, що і було зроблено в пропонованій редакції Роз'яснень, прийнятій 24 листопада 2012 р.

Пункти, позначені зірочкою (*), а саме – 2.9.1*, 2.9.3*, 6.5*, 8.2.2*, внесені до методичних роз'яснень тимчасово до затвердження їх у якості змін і доповнень до розділу «Гірський туризм» Правил.

З М І С Т

Г Л А В А 1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ЗМАГАННЯ З ГІРСЬКОГО ТУРИЗМУ.....	4
§ 1. Умови проведення змагань і показ дистанцій.....	4
§ 2. Проходження дистанцій	6
§ 3. Контрольний вантаж	16
§ 4. Транспортування потерпілого	17
§ 5. Переправа учасників і вантажу	22
§ 6. Варіанти проходження дистанцій	23
Г Л А В А 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СУДДІВСТВА ЗМАГАНЬ	24
§ 7. Основні положення суддівства	24
§ 8. Групи порушень та їх особливості	27
Г Л А В А 3. ПОРУШЕННЯ ТЕХНІКИ СТРАХОВКИ.....	29
§ 9. Втрата страховки (командної або суддівської)	29
§ 10. Перервана страховка (командна або суддівська).....	30
§ 11. Неправильна страховка	32
§ 12. Пропуск точки страховки проміжної	38
§ 13. Вихід на «маятник»	39
Г Л А В А 4. ПОРУШЕННЯ ТЕХНІКИ РУХУ.....	39
§14. Зрив верхнього учасника з зависанням на суддівській страховці.....	39
§ 15. Втрата при проходженні дистанції.....	40
§ 16. Вихід за обмеження.....	44
§ 17. Використання опори за обмеженням	44
§ 18. Використання суддівського спорядження.....	46
§ 19. Неправильне виконання технічного прийому.....	46
Г Л А В А 5. ПОРУШЕННЯ ТАКТИКИ ПРИ КОМПЛЯТИВНІЙ СИСТЕМІ	55
§ 20. Загальні відомості.....	55
§ 21. Повна зміна заявлених маршрутів (спецприйомів).....	56
§ 22. Зміна маршруту (спецприйому) або способу його проходження (виконання).....	56
§ 23. Зміна схеми технічного прийому, місця його застосування або технічних засобів	57
§ 24. Зміна способу або порядку транспортування контрольного вантажу	58
§25. Відхилення від заявленого часу	59
§ 26. Загальне враження.....	59
Г Л А В А 6. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ.....	61
§ 27. Загальні положення.....	61
§ 28. Точки і пункти страховки.....	63
§ 29. Суддівська і командна страховка.....	64
§ 30. Інші вимоги щодо забезпечення безпеки	69
Додатки	72
Додаток 1	72
Додаток 2	73
ЛІТЕРАТУРА.....	75
РОЗШИРЕНИЙ ПОКАЗЧИК ЗМІСТУ.....	76

Г Л А В А 1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ЗМАГАННЯ З ГІРСЬКОГО ТУРИЗМУ

§ 1. Умови проведення змагань і показ дистанцій

1.1. Умови проведення змагань

Гірські змагання незалежно від класу складності дистанцій, форми їх проведення, значимості і системи визначення результатів передбачають розробку умов.

При проведенні змагань не вище V рангу, зокрема обласних, і на дистанціях не вище I – II класів складності Правилами допускається доводити учасникам умови змагань усно, що, як правило, є недоцільним.

1.2. Призначення Умов змагань

Як доповнення до Положення розробляються Умови проведення змагань, в яких дається опис технічних характеристик маршрутів і спецприйомів та, за необхідності, визначаються особливості їх проходження і виконання. Умови повідомляються учасникам до жеребкування з відповідного виду програми змагань.

Умови висвітлюють особливості проведення змагань, доповнюючи, уточнюючи та конкретизуючи програму виступів, передбачену Положенням. При цьому визначають вимоги до старту і фінішу, до спорядження і контрольного вантажу та способів його транспортування, до проходження маршрутів і виконання спеціальних технічних прийомів (далі – *спецприйоми*) та цілого ряду інших важливих моментів, включаючи основні положення щодо забезпечення безпеки під час безпосереднього проведення змагань.

Учасники змагань із запропонованих умовами варіантів одержують можливість при складанні заявки з тактики (п. 1.4) вибирати окремі з них з урахуванням своїх можливостей та виходячи з рівня своєї кваліфікації.

1.3. Складові частини умов змагань

1.3.1. При проведенні змагань з двох і більше видів програми умови зазвичай складаються з двох частин:

- 1) Загальні умови – вимоги, щодо положень, які поширюються на проведення змагань у цілому;
- 2) Умови – вимоги до виступу учасників в окремих видах програми змагань, тобто з проходження окремих дистанцій.

Невід'ємною частиною Умов є, як правило, схеми дистанцій (Додаток 1).

1.3.2. Межі кожного маршруту визначаються пунктами (далі – *ПС*) або точками (далі – *ТС*) страховки. При відсутності *ПС/ТС* межі маршруту (далі – *М*), у тому числі і поздовжні (уздовж *М*), можуть визначатися лініями обмеження або розмежування.

1.3.3. Лінія обмеження (далі – *ЛО*) – знаходиться за межами маршруту (дистанції), а тому навантаження *ЛО* розглядається як «Вихід за обмеження».

1.3.4. Лінія розмежування (далі – *ЛР*) – позначає лише коридор, у межах якого пропонується пересуватися учаснику при проходженні маршруту (пп. 2.1.2÷2.1.4).

1.4. Бланк Заявки-картки

Заявка-картка незалежно від прийнятої системи оцінювання результатів виступів, тобто форми проведення змагань, містить наступні чотири частини:

- 1) Заголовну у вигляді інформації про змагання, про учасників виступу та про вид програми з окремими уточненнями;
- 2) Заявку команди на проходження маршрутів (виконання спецрийомів);
- 3) Картку судді з тактики для реєстрації виконання учасниками заявленої тактики при проходженні дистанції;
- 4) Картку секретаря виду програми (дистанції) для підрахунку балів за виконання заявленої тактики.

1.5. Оцінка порушень тактики

Штраф за зміну тактики виставляється за кожне порушення кожного учаснику і на кожному маршруті.

Порядок оцінки порушень заявленої тактики визначається формою проведення змагань.

Зокрема, при проведенні змагань:

1) за заданою програмою – порушення заявленої тактики оцінюються відповідно до таблиці штрафів з тактики в розділі «Гірський туризм» Правил [1];

2) за програмою на вибір і комбінованою програмою – можливі і допустимі тактичні дії, а також покарання за їх порушення заздалегідь визначаються головною суддівською колегією змагань (далі – ГСК) і одержують оцінку в Умовах.

§ 2. Проходження дистанцій

2.1. Вимоги до проходження дистанцій

2.1.1. Всі учасники змагань проходять дистанцію зі своїм спорядженням, з контрольним вантажем або з потерпілим (п. 4.1.1) від старту до фінішу через визначені пункти в Маршрутному листі, дотримуючись вимог правил техніки руху і страхівки, а також виконуючи Загальні умови щодо проведення змагань та Умови з кожного виду програми виступів. Орієнтовна форма Маршрутного листа наведена в Додатку 2.

2.1.2. Якщо учасник, перебуваючи на маршруті, навантажує одночасно 2-3 точки опори за межами ЛР – суддя зобов'язаний зробити учасникові усне попередження (без покарання штрафом).

2.1.3. Якщо після першого попередження учасник повторно використовує 2-3 точки опори одночасно за межами ЛР – суддя знову попереджає його і виставляє штраф «Використання опори за обмеженням».

2.1.4. Якщо учасник, перебуваючи на маршруті, виходить за його межі, тобто одночасно навантажує 4 точки опори за межами ЛР або навіть на ЛР – за таке проходження маршруту учасник одержує 0 (нуль) балів, але в загальну кількість пройдених даний маршрут входить.

2.2. Початок руху

2.2.1. *Початком руху* учасника *на старті та під час проходження дистанції* є:

1) на старті або на початку маршруту біля підніжжя схилу незалежно від його крутизни (може бути три варіанти):

– обладнані ПС/ТС – зняття учасника із самостраховки;

– не обладнані ПС/ТС – відрив підошов взуття обох ніг від підніжжя схилу;

– не обладнані ПС/ТС і *плавний перехід* підніжжя в схил – перетинання підошвами обох ніг ЛО на перегині.

2) на маршруті – зміна опор обох ніг на рельєфі або опори однієї точки на перилах підвісної переправи, тобто зміна положення учасника.

Рельєф за межами дистанції, обмеженої ЛО, або безпосередньо лінія обмеження завжди, як відмічалось (п. 1.3.3), *не є* частиною маршруту або дистанції, тобто не входить до їх складу.

2.2.2. Ступінь крутизни схилу (крутий чи пологий) визначається Умовами на підставі наступних критеріїв, прийнятих тими, хто здійснює сходження на гори:

до 15° – пологий;

45-60° – крутий;

20-25° – некрутий;

понад 60° – стіна.

30-40° – середньої крутизни;

2.3. Проходження маршрутів

2.3.1. *Під час проходження маршрутів і виконання спецприйомів*, залежно від виду страховки, якою учасник забезпечений на маршруті, учасник може бути *верхнім* або *нижнім*.

2.3.2. *Верхнім* (першим) є учасник, який забезпечений:

а) при підйомі та/або спуску лазінням – нижньою командною страховкою;

б) при траверсі – командною страховкою з одного боку.

2.3.3. *Нижнім* (другим, третім і т. д.) є учасник, який:

1) при підйомі або спуску лазінням – забезпечений верхньою командною страховкою;

2) при траверсі уздовж крутого схилу (п. 2.2.2) – забезпечений одним з трьох *варіантів страховки*:

перший – двосторонньою командною страховкою;

другий – одинарними командними перилами та командною страховкою з одного боку;

третій – двома нитками паралельних і рознесених (не здвоєних) командних перил, закріплених, як правило, у різних точках:

- *верхні перила* – для самостраховки;

- *нижні* – вантажні (рух з 2 самостраховками, закріпленими на карабінах, що ковзають, на різних перилах);

3) при (траверсі) переході уздовж некрутого (п. 2.2.2) *схилу* (на вибір два варіанти) – забезпечений:

- командною страховкою з одного боку та з перестьобуванням вірьовки у точках страховки проміжних (далі – *ТСП*) за їх наявності;

- одинарними командними перилами (рух на карабіні, що ковзає).

2.3.4. *Зміна ведучого* (верхнього), якщо інше спеціально не визначено Умовами:

1) зараховується тільки при проходженні маршрутів *лазінням* (вільним або комбінованим) на підйомі і при траверсі *крутого схилу* та стінних маршрутів (п. 2.2.2), але не під час руху *вздовж перил* (некрутий схил) або при *підйомі по вірьовці*;

2) здійснюється перед початком підйому по наступному маршруту в *нижньому* пункті страховки (*ПС*) або точці страховки (*ТС*), а при траверсі (пп. «1», п. 2.3.4) – у *вихідному* пункті *ПС/ТС*.

2.3.5. *Вважається*, що пункти і точки страховки (*ТС, ТСП, ПС*), пункти страховки проміжної (далі – *ПСП*) і контрольні пункти (далі – *КП*) учасник:

1) відвідав – після того, як торкнувся, як правило, кистю руки спорядження чи іншого предмета, закріпленого на даному пункті, або позначеного на рельєфі місця (плями, крюка, кола тощо);

2) пройшов – після того, як відстебнув карабін самостраховки від даного *ПС/ТС*, а за відсутності самостраховки – перетнув лінію обмеження за межами даного пункту або точки, якщо інше спеціально не визначено Умовами;

3) пропустив – якщо командна страховка не проходить через карабін, закріплений на даному пункті або в даній точці.

2.3.6. Момент пропуску ТСП фіксується коли:

1) *на підйомі* – (можливі два варіанта, які визначаються Умовами):

- *закріпив командну страховку* в наступному пункті ПС/ТС або ПСП/ТСП – тільки за наявності верхньої страховки;

- *підшови обох ніг* вище пропущеного пункту ПС/ТС або ПСП/ТСП, і, стоячи на місці, учасник *не може закріпити* вірвовку в попередньому (пропущеному) пункті – у всіх випадках;

2) *на траверсі* – стоячи на місці (не повертаючись), учасник *не може закріпити* вірвовку в попередньому (пропущеному) пункті ПС/ТС або ПСП/ТСП.

2.3.7. *При підйомі по перилах першого* (без верхньої командної страховки) *та незалежно* від крутизни схилу на перилах *над верхнім* затискачем в'яжеться *схоплюючий* вузол з максимально короткою петлею, закріпленою, бажано, до затискача, якщо інше в окремих випадках спеціально не обговорено Умовами.

2.3.8. *При підйомі по вертикальних перилах* та вздовж перил *по крутому* схилу *верхній затискач* повинен бути *завжди закріплений* (заблокований) на перилах (вірвовці) за допомогою карабіна.

2.3.9. *При підйомі по некрутому* схилу необхідність закріплення затискача до перил обумовлюється Умовами.

2.3.10. *При переправі* по перилах, коли учасник закріплений до перил і повисає на них – *затискач* карабіном до вірвовки *не блокують*, якщо інше спеціально не обговорено Умовами.

2.4. Порядок проходження дистанцій

2.4.1. При подоланні дистанції *не допускається*:

1) здійснювати підйом/спуск у межах одного маршруту *більш ніж одному* учаснику, якщо інше спеціально не визначено Умовами.

Наприклад, допускається одночасний спуск/підйом «потерпілого» з супроводжуючим по одному маршруту;

2) перебувати учаснику *над учасником* в межах одного маршруту;

3) навантажувати не призначені для пересування та виконання спецприйомів конструктивні елементи обладнання дистанції, за винятком спеціально визначених Умовами місць і точок (п. 7.2.7).

Наприклад, суддівські блокування крюків або підвісок суддівських страховок, безпосередньо суддівські страховки (пп. 18.1.2 та 18.1.3);

4) навантажувати учасникам перила самостраховки для пересування і, насамперед, не руками, а іншими частинами тіла (п. 7.2.9).

Наприклад, учасник не може використовувати при підйомі перила самостраховки для підтягування, в тому числі напарника, або в якості опори для ніг;

5) використовувати при підйомі/спуску на скелях, якщо інше спеціально не визначено Умовами:

- зачепи спеціальні (наприклад, скай-хуки та інші);
- жорсткі подовжувачі (наприклад, льодовий інструмент);

6) підсаджувати учасника або використовувати при підйомі тіло напарника, якщо інше спеціально не визначено Умовами.

7) здійснювати страховку з пункту, що знаходиться за межами даного маршруту, обмеженого з обох кінців пунктами або точками страховки (ПС/ТС).

Наприклад, при проходженні маршруту М3 (ПС3 – ПС5) страховку допустимо виконувати тільки з пунктів ПС3 або ПС5.

Не вважається порушенням:

2.4.2. По пп. «6», п. 2.4.1 – Застосування «гімнастичної» безконтактної страховки (підстраховки) при підйомі лазінням верхнього учасника (того, хто йде першим) з нижньою командною страховкою до закріплення вірьовки в ТСП, на якій забезпечується зависання при зриві.

2.4.3. По пп. «7», п. 2.4.1 – Якщо маршрут розділений на дві ділянки облаштованим ПСП, то Умовами може бути дозволено здійснювати страховку безпосередньо із ПСП.

Наприклад, маршрут М3 (ПС3 – ПС5) може бути розділений на дві ділянки ПСП1, тобто М3 = М3а (ПС3 – ПСП1) + М3б (ПСП1 – ПС5), з допустимою Умовами страховкою не тільки в ПС3 або ПС5, а й в ПСП1.

2.4.4. При проходженні дистанції *не допускається* застосовувати особисте та командне *спорядження*:

1) верхньому учаснику (тому, хто йде першим) – залишене або за-далегідь занесене на дистанцію, своєю або попередньою командою (учасником);

2) нижньому учаснику (другому, третьому і т. д.) – залишене на дистанції попередньою командою (учасником);

3) всім учасникам – при одночасному, але відокремленому виступі зв'язок (з роздільним заліком) – навмисно або випадково залишене на ПС/ТС або в ТСП *іншими зв'язками*, у тому числі з однієї команди.

2.4.5. *Спорядження*, що було залишено на одному маршруті (ділянці дистанції між двома ПС/ТС або ПСП), не може бути знято або нове закріплено учасником, що рухається *по паралельному* маршруту.

2.4.6. *Все спорядження* (розбухтовані вірьовки – п. 2.5) і *контрольний вантаж* повинні *пройти* разом з учасниками через усі пункти і точки, які пройшли учасники, якщо в окремих випадках інше спеціально не визначено Умовами.

2.4.7. *Вважається*, що *спорядження* (крім розбухтованих вірьовок – п. 2.5) *пройшло* через пункт/точку, якщо через ПС/ТС або ПСП пройшов учасник, який транспортує дане спорядження на собі або в руках.

2.4.8. *На кожному маршруті* при проходженні дистанції Умовами може допускатися, як правило, не більше 3 зривів на одного учасника, при цьому покарання «зняття» за зрив відповідно до Умов може замінюватися штрафом 3 бали за кожний.

2.5. Транспортування вірьовок

2.5.1. *На змотані* (збухтовані) вірьовки поширюються в цілому всі вимоги до спорядження (пп. 2.4.4 і 2.4.5).

2.5.2. *Вважається*, що *розмотана* (розбунтована) *вірьовка* *пройшла* через даний пункт/точку, якщо:

1) під час руху учасника між граничними пунктами маршруту розбухтовану вірьовку *протягли* через карабіни, закріплені на пройдених учасником ПС/ТС або ПСП;

2) хоча б частина розбухтованої вірьовки в процесі використання була *протягнена* через страховочний пристрій або карабін, закріплений на даному ПС/ТС або ПСП.

Наприклад, учасник піднявся з вірьовкою лазінням до верхнього ПС і організував напарникові командну страховку, використавши, наприклад, 1/3 довжини вірьовки. Через карабін на верхньому ПС пройшла тільки частина вірьовки, але вважається, що дана вірьовка пройшла через відповідний верхній ПС, оскільки була на ньому використана.

2.5.3. При проходженні дистанції страховочні та/або вантажні (транспортні, перильні та інші) вірьовки **не допускається**:

1) волочити по «землі» при перенесенні всієї, частини, петлі або кінця вірьовки (п. 15.4.3), тим більше наступати на них;

2) протягати уздовж схилу між двома *верхніми* сусідніми (суміжними) ПС/ТС та ПСП *без проходження* вірьовки через карабін на ПС/ТС або ПСП у місці початку руху учасника (п. 2.5.2, «2»);

3) скидати або перекидати, якщо не закріпити або не тримати в руках хоча б один кінець (п. 15.4.2).

2.6. Спуск учасників

2.6.1. При проходженні дистанції учасники можуть використати **шість способів спуску** по вірьовці: *спортивний, звичайний* (застаріле – «дюольфер»), *активний, із «самовипуском»*, *уздовж перил та лазінням*.

Спортивний спуск доцільно застосовувати при крутизні схилу до 40-45° і не більше.

2.6.2. **Початком спуску** вважається момент зняття учасника з самостраховки або перетинання лінії обмеження, якщо самостраховка не передбачена Умовами або має місце плавний перехід від підніжжя до схилу, який потребує розмежування.

Наприклад, відсутність самостраховки, якщо підніжжя схилу не облаштоване ПС/ТС в безпечній зоні, яка спеціально визначається Умовами.

2.6.3. **Закінченням спуску**, але не фінішем, є момент, якщо:

1) передбачена самостраховка – організація учасником самостраховки в кінцевій або в проміжній ПС/ТС або ПСП;

2) не передбачена самостраховка – навантаження підшвами взуття обох ніг місця завершення спуску, у тому числі за лінією обмеження, якщо вона передбачена, із звільненням вірьовок від навантаження (забезпечити вільне їх провисання).

2.6.4. *Порушення при спуску* по вірьовці наведені в п.19.5 та інших.

2.7. Фініш учасників

2.7.1. *Судді фіксують фініш* і, як наслідок, виступ учасників *вважається завершеним*, коли всі учасники, у тому числі потерпілий (п. 4.1.1), перебувають у межах фінішного майданчика на самостраховці, а контрольний вантаж підстрахований, якщо інше спеціально не визначено Умовами.

2.7.2. *Рішення про завершення виступу* (фініш), враховуючи дотримання учасниками вимог п. 2.7.1 та в межах загального контрольного часу **Т_о**, може бути прийнято тільки суддями.

Проте *капітан може* в будь-який момент *прийняти рішення* про відмову *продовжувати виступ*, але при цьому буде вважатися, що команда *зійшла з дистанції*, тобто не пройшла дистанцію.

2.7.3. Для кожного виду змагань *момент фінішу* повинен бути визначений Умовами. У межах фінішного майданчика всі учасники, по можливості, повинні перебувати на самостраховці.

2.8. Дотримання контрольного часу

2.8.1. У *момент закінчення* контрольного часу (**Т_н**) і при перебуванні на дистанції частини або всіх учасників, а також контрольного вантажу (усього або частини) и потерпілого (п. 4.1.1) виступ може бути завершений за двома варіантами:

1) зняттям учасників з даної дистанції, оскільки вони не вклялися в контрольний час (**Т_н**);

2) фінішем «за особливих умов», якщо така форма фінішування передбачена Умовами, що бажаніше.

Аналогічний підхід, якщо команда не вклялася в **Т_п**.

2.8.2. Якщо при проходженні дистанції передбачений фініш «за особливих умов», то після завершення нормативного (**Т_н**) або проміжного (**Т_п**) контрольного часу, команді додатково може бути надано до

10 хвилин штрафного часу (Δt), за кожну хвилину використання якого відповідно до Умов учасники караються штрафом в розмірі до 5 балів.

2.8.3. За кожну хвилину економії T_n відповідно до Умов учасники отримують заохочувальні бали (бонуси).

2.9. Фініш «за особливих умов»

2.9.1*. Команди, які перевищили контрольний час T_n (T_p), знімаються з дистанції і не одержують залік за результатом виступу.

2.9.2. При фініші «за особливих умов» в момент закінчення гранично допустимого загального контрольного часу (T_0) основної, укороченої, спрощеної частини дистанції учасники змагань припиняють виступ, оскільки перевищення T_0 Правилами не допускається, і **одержують штраф**, які поділяються на **дві групи**:

1) **основний штраф** – за заявлені і не пройдені маршрути або не виконані спецприйоми (п. 2.9.3);

2) **додатковий штраф** – за фініш «за особливих умов» (п. 2.9.4).

При фініші «за особливих умов» час проходження дистанції (T_f) приймають рівним загальному контрольному часу (T_0) відповідної частини дистанції, тобто $T_f = T_0$.

2.9.3*. **Основний штраф** визначається в балах в межах від 10 до 20 відсотків від розміру експертної оцінки складності маршрутів та спецприймів. Експертна оцінка визначається з урахуванням складності рельєфу на основі таблиці 3.15.1 Правил, в якій визначені вимоги до дистанцій в залежності від їх класу складності та виду програми. Конкретні розміри штрафу встановлюються Умовами проведення відповідних змагань.

2.9.4. **Додатковий штраф** встановлюється у момент закінчення загального контрольного часу (T_0) і рекомендується призначати:

1) **за кожний пункт** (ПС/ТС, ПСП, КП, у тому числі Ф), які не відвідав або не встиг пройти кожен:

- учасник команди (зв'язки), особистих виступів у виді «Гірські перешкоди» – до 30 балів,
- потерпілий («лялька», учасник) – до 40 балів,
- рюкзак з контрольним вантажем – до 30 балів;

2) **незалежно від місця розташування** на дистанції за кожного(у):

- учасника команди (зв'язки) у виді «Рятувальні технічні прийоми» – до 20 балів,
- одиницю основного спорядження – до 10 балів.

Наприклад, за кожну основну віршовку не просмикнуту на фініші або залишену на дистанції – штраф по 10 балів.

2.9.5. Учасники змагань, **переведені** суддівською колегією на проходження укороченої (п. 6.3) або спрощеної (п. 6.4) частини дистанції, основним штрафом за не пройдені маршрути або не виконані спецприйоми не караються.

Їхній виступ оцінюють як проходження не заявленої, відповідно укороченої або спрощеної, частини дистанції, що запропонувала ГСК, з відповідним загальним контрольним часом (То), а також з фінішем «за особливих умов» (п. 2.9.4).

2.9.6. **Кожен маршрут** вважається **пройденим** тільки в тому випадку, якщо в кінцевому пункті ПС/ТС даного маршруту у виді змагань:

- 1) **«Гірські перешкоди»** – перебувають на самостраховці всі учасники, які його пройшли, і підстрахований їхній контрольний вантаж;
- 2) **«Рятувальні технічні прийоми»** (залежно від виконаного спецприйому):

- потерпілий доставлений (п. 4.1.1) і поставлений на самостраховку;
- став (поставлений) на самостраховку учасник після підйому з тріщини або «самовилазу».

2.9.7. **Під час виступу** на додатковій частині дистанції, як і на основній, маршрути (спецприйоми) зобов'язана пройти (виконати) **вся команда**.

Частково пройдений маршрут або **частково** виконаний спецприйом учасникам **не зараховується**.

Наприклад, проходження (виконання) не зараховується, якщо учасник не встиг стати на самостраховку або не встигли поставити потерпілого із супроводжуючим на самостраховку у кінцевому ПС або ТС маршруту.

2.9.8. **Штрафи**, отримані за порушення **техніки руху і страховки** на не до кінця пройдених маршрутах або при недовиконаних спецприйомах, заявлених або не заявлених, **не анулюються**.

§ 3. Контрольний вантаж

3.1. Загальні положення

3.1.1. Маса контрольного вантажу, порядок розподілу його між учасниками і способи транспортування визначаються Положенням та/або Умовами.

3.1.2. Розподіл контрольного вантажу зазвичай довільний (кількість рюкзаків та їх маса), і транспортувати його може один учасник або кілька, якщо інше спеціально не зазначено в Умовах (п. 19.6.1).

3.1.3. Транспортувати контрольний вантаж допускається тільки в окремих рюкзаках *учасників* і окремо від спорядження (п. 19.6.1).

3.1.4. Контрольний вантаж, що знаходиться або був залишений на одному маршруті, не може бути знятий або новий закріплений учасником, що рухається *по паралельному* маршруту.

3.1.5. *За відсутності необхідної кількості контрольного вантажу* в рюкзаках після фінішу, тобто за його втрату, незалежно від причини (випав, викинули або не взяли на дистанцію), повну відповідальність несуть самі учасники.

3.1.6. *Після фінішування* контрольний вантаж повинен бути повернутий у межі зони для перевірки спорядження.

3.2. Транспортування контрольного вантажу

3.2.1. Контрольний вантаж *при підйомі* транспортують у командному рюкзаку *одним із безпечних способів*, обумовлених Умовами.

3.2.2. Контрольний вантаж *спускають униз*, як правило, *на собі*, але не в підвішеному положенні, або *по похилій* або *крутопохилій* переправі згідно з Умовами.

3.2.3. *Один учасник одночасно може транспортувати* на собі або піднімати/опускати кілька рюкзаків з контрольним вантажем.

3.2.4. *На переправах всіх типів* контрольний вантаж транспортують *окремо від учасників*.

3.2.5. Незалежно від кількості переправлених за один раз або таких, що піднімаються/опускаються окремо рюкзаків *по одному маршруту*, доставка оцінюється як одноразове транспортування *всього* контрольного вантажу.

3.2.6. Вважається, що *контрольний вантаж пройшов через пункт*, якщо:

- 1) пункт відвідав учасник, що транспортує контрольний вантаж:
 - на собі (у командному рюкзаку);
 - у підвішеному положенні;
- 2) торкнувся контрольного вантажу учасник, що перебуває на самостраховці на даному пункті страхівки (ПС, ПСП), контрольному пункті (КП) або в даній точці страхівки (ТС).

3.2.7. *Передавати контрольний вантаж* іншому учаснику команди або напарнику по зв'язці *допускається* тільки в межах *верхнього* або *нижнього* спільного для учасників ПС/ТС або ПСП, якщо інше спеціально не визначено Умовами.

3.2.8. *Контрольний вантаж може бути залишений* на спільному ПС/ТС або ПСП одним учасником команди/зв'язки для подальшого транспортування іншим учасником команди/зв'язки.

3.2.9. *При проходженні маршруту* (ділянки дистанції між ПС/ТС або ПСП), *не порушуючи правил безпеки*, учасники можуть змінити тільки *спосіб транспортування* контрольного вантажу, але не передавати його.

Наприклад, учасник зависає на командній страхівці, знімає рюкзак з контрольним вантажем (з плечей або який був до нього підвішений) і закріплює його до поданої напарником зверху вірвовки, а сам піднімається і потім витягує наверх контрольний вантаж (зміна способу транспортування).

3.2.10. Порушення при транспортуванні контрольного вантажу наведені в пп. 15.2, 19.6, 30.2, 30.3 та інших.

§ 4. Транспортування потерпілого

4.1. Загальні положення

4.1.1. *Потерпілим може бути* (або-або):

- 1) безпосередньо учасник (далі – «*потерпілий*»);
- 2) умовно потерпілий у вигляді манекена (далі – «*лялька*»).

Якщо мова йде про «потерпілого» и про «ляльку» *одночасно*, буде використовуватися термін *потерпілий* (без лапок).

4.1.2. «*Потерпілого*» або «*ляльку*» можуть транспортувати в носилках, в «*коконі*» або безпосередньо самого «*потерпілого*».

4.1.3. *За характером травми*, визначеної Умовами, «*потерпілий*» може бути: *легко, середньо і важко* «*травмованим*».

4.1.4. *Неправильні дії* при облаштуванні підручних засобів для транспортування потерпілого наведені в п. 19.7 та інших, а супроводжуючого і «*потерпілого*» – в п. 19.8 та інших.

4.2. Способи підйому і спуску потерпілого

4.2.1. *Підйом і спуск потерпілого* залежно від місця знаходження при цьому *супроводжуючого* відносно схилу, уздовж якого здійснюється спуск/підйом, може бути виконаний:

1) за спиною супроводжуючого – *супроводжуючий* знаходиться між потерпілим і схилом;

2) перед супроводжуючим – *потерпілий* знаходиться між супроводжуючим і схилом, як правило в «*коконі*» або в носилках;

3) поруч із супроводжуючим:
- *на стрімкому схилі* (без його торкання) – навіть *важко* потерпілого;
- *на крутому схилі* – тільки *легко* потерпілого з травмами рук або при повній втраті зору;

4) під супроводжуючим – тільки *на стрімкому схилі* (без його торкання).

4.2.2. *При змаганнях зв'язок* спуск/підйом «*потерпілого*» залежно від характеру травми може бути виконаний, зокрема:

1) підйом «*потерпілого*»:
- *витягуванням* напарником, який знаходиться на верхньому ПС, – за допомогою короткого поліспасти, рухомого блока або напрямку, в тому числі з можливим застосуванням контрупору ногами;

- *активним способом* супроводжуючим із застосуванням контрупору ногами через *поліспасти* або вздовж жорстко закріпленої або рухомої вірьовки;

2) спуск «*потерпілого*» – способом «*самовипуск*» або активним способом.

4.2.3. *Під час командних виступів* при транспортуванні *потерпілого* із супроводжуючим не допускаються:

1) підйом потерпілого з використанням допомоги супроводжуючого;

2) спуск потерпілого із застосуванням способу «самовипуск», активним способом та подібних, тобто з використанням допомоги супроводжуючого.

4.2.4. **Обов'язок супроводжуючого** при спуску/підйомі – забезпечити безпечне транспортування потерпілого, тобто *запобігати* не тільки можливим ударами об схил, а й навіть торканню потерпілим, у тому числі в «коконі», і носилками елементів рельєфу.

4.3. Організація спуску/підйому потерпілого

4.3.1. Характер травми і рівень допустимої допомоги команді з боку «потерпілого» визначається Умовами. Повна заборона на право *надавати будь-яку допомогу* поширюється тільки на «не дієдатного» «потерпілого».

4.3.2. **Командою підйом та спуск «потерпілого» із супроводжуючим** здійснюється з використанням не менш ніж 3 (трьох) командних вірьовок з двома варіантами застосування:

1) перший варіант – *дві вірьовки є транспортними* (вантажними), а одну вірьовку використовують для командної страховки:

- *супроводжуючого*, а «потерпілого» забезпечують *суддівською* страховкою при всіх варіантах його транспортування (окремо, в «коконі» або в носилках);

- *потерпілого («ляльки»)* – при всіх варіантах його транспортування, а супроводжуючого забезпечують *суддівською* страховкою;

2) другий варіант – *одна вірьовка є транспортною* (вантажною), а *дві* використовують для *страховки* потерпілого і супроводжуючого.

При цьому *суддівською* страховкою у всіх випадках додатково забезпечується при транспортуванні:

- «потерпілого» – безпосередньо «потерпілий»;

- потерпілого («ляльки») – завжди супроводжуючий.

4.3.3. **Зв'язками підйом та спуск потерпілого із супроводжуючим** здійснюється з використанням не менш ніж 2 (двох) командних вірьовок, які, як правило, є транспортними (вантажними), і одночасно їх

використовують для організації підстраховки обох за допомогою схоплюючих вузлів.

4.3.4. *При командному/зв'язками спуску/підйомі потерпілого* обов'язково при всіх способах здійснюється взаємне блокування потерпілого із супроводжувачим основною вірьовкою (наприклад, самостраховками).

4.3.5. *При спуску/підйомі командами/зв'язками «потерпілого» за спиною супроводжувачого* додатково необхідно забезпечити:

1) перебування «потерпілого»:

- у вертикальному положенні – за рахунок системи запобігання перекиданню;

- на належній висоті відносно супроводжувачого;

2) фіксацію «потерпілого» від сповзання набік – за допомогою бухти вірьовки, спеціальних петель, лямок рюкзака тощо.

4.3.6. *При спуску/підйомі не залежно від способу «потерпілого»,* в тому числі самостійно або із супроводжувачим, командою або напарником по зв'язці без супроводження, слід також додатково (п. 4.3.5) передбачити в обов'язковому порядку *аварійну систему* від зворотного ходу транспортних вірьовок.

4.3.7. *При спуску/підйомі напарником по зв'язці «потерпілого»* для підстраховки додатково (п. 4.3.5) повинен бути передбачений *утримуючий пристрій*, зокрема, при підйомі/спуску «потерпілого» з використанням рухомого блока або при виконанні окремих способів підйому учасника з «тріщини».

Утримуючий пристрій встановлюють на одній з гілок транспортної системи, який забезпечує утримання при мінімальній їх кількості залежно від обраного способу підйому.

4.3.8. *Систему запобігання перекиданню* (при необхідності) виконують самостраховкою, довжина якої регулюється, або петлею з репшнура, за допомогою якого на транспортних вірьовках в'яжеться симетричний в два оберти (класичний) схоплюючий вузол, а петлю, яка повинна бути натягнутою, закріплюють до грудного поясу ІСС, відповідно, «потерпілого» та/або супроводжувачого.

Замість класичного схоплюючого припустиме застосування інших схоплюючих вузлів (одностороннього, Бахмана тощо), або вірьо-

вочних затискачів, що забезпечують належну фіксацію від перекидання.

4.3.9. *Аварійну систему* встановлюють із розрахунку, щоб при можливому зворотному ході транспортної вірьовки була задіяна мінімальна кількість гілок підвіски «потерпілого» або «ляльки» і супроводжуючого.

Аварійна система повинна розташовуватися на верхньому ПС/ТС під контролем учасників, які регулюють транспортування потерпілих.

4.3.10. *В якості аварійної системи та утримуючого пристрою* варто використовувати:

1) класичний схоплюючий вузол, зав'язаний петлею з подвоєного репшнура в один оборот діаметром 6 мм або одинарною петлею з високоміцного та еластичного репшнура діаметром 7 мм;

2) вузол Бахмана, зав'язаний петлею з подвійного репшнура діаметром 6 мм в два обороти;

3) відповідний вірьовочний затискач, допущений безпосередньо для цього технічною комісією, який можна розблокувати під навантаженням.

4.3.11. *Неправильні дії* при транспортуванні потерпілих наведені в п. 19.8 та інших.

4.4. Період перебування учасника «потерпілим»

4.4.1. *Учасник стає «потерпілим»* під час виступу, якщо інше спеціально не регламентовано Умовами, з моменту зняття з самостраховки (напарником або самостійно).

Наприклад, зняття з самостраховки самостійно під час змагань зв'язок згідно з Умовами.

4.4.2. *Новий «потерпілий»*, після постановки на самостраховку попереднього «потерпілого», *зобов'язаний підняти руку* з короткочасною витримкою (до 10 секунд) – для наступного контролю суддями за діями нового «потерпілого».

4.4.3. *Якщо учасник*, якому треба стати «потерпілим» перебуває не на вихідному пункті, він повинен:

1) відвідати вихідний пункт і стати на самостраховку;

2) бути знятим з самостраховки у вихідному ПС/ТС, і тільки в цей момент він стає «потерпілим».

4.4.4. *Учасник перестає* бути «потерпілим» під час виступу, якщо інше спеціально не регламентовано Умовами, в момент:

1) при наявності в кінцевому пункті станції (ПС/ТС) – постановки на самостраховку напарником по команді або самостійно, якщо поруч не може знаходитись напарник (визначається Умовами).

Наприклад, при проведенні зв'язками змагань з виду «Рятувальні технічні прийоми» і спуску «потерпілого» без супроводжуючого;

2) при відсутності в кінцевому пункті станції (ПС/ТС) – «приземлення» супроводжуючого (п. 2.6.3) в місці завершення спуску або безпосередньо «потерпілого» при спуску без супроводжуючого чи спуску поруч з ним.

4.4.5. *Кожен учасник* може повторно стати «потерпілим» після того, як «потерпілими» побували всі учасники команди/зв'язки, якщо інше спеціально не визначено Умовами.

§ 5. Переправа учасників і вантажу

5.1. Підвісна переправа

5.1.1. *Підвісні переправи*, залежно від кута нахилу перильного каната, поділяють на *горизонтальні* і *пологі* (кут нахилу до 10÷15°), *похилі* (до 55÷60°) і *крутопохилі* (понад 60°).

Тип підвісної переправи визначається Умовами.

5.1.2. *Достатність натягу* повітряної переправи незалежно від крутизни перил контролюється ЛЮ з вихідної та/або протилежної сторони, якщо інше не визначено Умовами.

5.1.3. *Перила підвісної переправи* (одинарної або подвійної, горизонтальної або крутопохилої) допускається одночасно навантажувати (руками, пристебнувшись або самостраховкою) тільки одному учаснику (п. 18.1.5).

Як виняток допускається їх навантажувати тільки руками напарників «потерпілого», які допомагають йому пристебнутися та відстебнутися від перильного каната або вони зобов'язані це зробити, якщо потерпілий «лялька».

5.1.4. *Контрольний вантаж* і рюкзаки (накопичувачі) зі спорядженням переправляються окремо від учасників.

Ця заборона не поширюється на закріплені безпосередньо до учасника, що переправляється, збухтовані (змотані) вірьовки.

5.1.5. *Вірьовки транспортують* при переправі самостійно або на учасниках тільки в збухтованому і маркованому стані.

5.1.6. *Кількість одиниць вантажу, що переправляють* по перилах (наприклад, рюкзаків) *одночасно*, не регламентується.

5.1.7. *До перил підвісної переправи*, незалежно від кута нахилу перил, учасник може бути закріплений одним карабіном або блоковим пристроєм закритого типу, потерпілий і носилки – двома, а «коконт» – не менш ніж трьома карабінами.

5.1.8. *Неправильні дії* при переправі учасників і вантажу наведені в пп. 19.9, 30.4 та інших.

§ 6. Варіанти проходження дистанцій

6.1. Загальні відомості

Учасники змагань, залежно від рівня своєї підготовки, можуть пройти дистанцію в повному обсязі або частково. Залежно від цього Умови передбачають можливість проходження трьох частин дистанції: *основної, укороченої та спрощеної*.

6.2. Основна частина

Основна частина дистанції – це разом узяті нормативна та наднормативна частини дистанції.

6.3. Укорочена частина

Укорочена частина дистанції – це *нормативна* і, можливо, частково *наднормативна частини* дистанції. Отже, у цієї частини дистанції технічні параметри не нижчі від *нормативних вимог* до дистанції даного класу, тобто укорочена частина відповідає їм або, як правило, трохи вище мінімальних вимог, зазначених у розділі «Гірський туризм» Правил.

6.4. Спрощена частина

Спрощена частина дистанції – це частина дистанції, що за набором технічних параметрів у цілому *не відповідає* мінімальним вимогам до класу дистанції, визначеному Положенням.

Отже, команди, що пройшли *спрощену частину* дистанції, фактично одержують на даних змаганнях лише «втішливий» залік, тому що *дистанцію необхідного класу вони не пройшли*.

6.5*. Облаштування дистанцій

6.5.1. При одночасному проведенні на одній дистанції змагань різних класів допускається облаштувати:

1) сполучені дистанції, тобто в межах однієї дистанції більш *високого* класу з окремих її маршрутів і спецприймів, а за необхідності і додаткових, формують дистанцію більш *низького* класу;

2) складені дистанції, тобто такі, що складаються з *двох послідовно з'єднаних* груп маршрутів і спецприймів, з яких *перша* група відповідає не менш ніж *нормативним* вимогам до дистанції більш *низького* класу, а спільно із *наднормативною* частиною – дистанції більш *високого* класу.

6.5.2. При проведенні змагань на рельєфі з невеликим перепадом висот або на стендах відповідно до п. 3.15.3.5 «Гірський туризм» Правил допускається додавання висот окремих маршрутів, але його слід обмежувати на дистанціях I–III класу до трьох разів, а IV класу і вище – до чотирьох разів.

Г Л А В А 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СУДДІВСТВА ЗМАГАНЬ

§ 7. Основні положення суддівства

7.1. Функціональні обов'язки суддів

7.1.1. Контроль за проведенням змагань у чіткій відповідності з основними документами здійснює суддівська колегія в цілому і кожний суддя окремо в межах своїх посадових обов'язків і повноважень, визначених Правилами.

7.1.2. *Основні функціональні обов'язки і головне завдання суддів змагань* – це забезпечити:

1) візуальний контроль (ретельний і об'єктивний) за виступами учасників з метою оцінювання їхніх дій відповідно до вимог основних документів;

2) невідкладне оголошення виявлених у процесі виступу помилок і недоліків, що підлягають з боку судді повідомленню окремому учаснику та/або команді в цілому (п. 8.2.1);

3) фіксування суддею не лише характеру допущених учасниками порушень і визначення належного покарання, а й, відповідно, здійснення запису:

- у картці судді з тактики – виконання заявленої тактики або відхилення від заявки кожним учасником;

- у картці судді з техніки – номерів учасників, які допустили помилки;

- зі зворотної сторони картки – характеру і специфіки допущеної учасниками помилки (короткий виклад).

Наприклад, найпоширеніші порушення з виду «Неправильна страховка» нараховують біля 50-ти основних варіантів можливих помилок. Отже, зафіксувавши в своїй картці тільки штраф і номер учасника, суддя на засіданні ГСК, якщо виникне в цьому необхідність, може не згадати ситуацію і не обґрунтувати виставлений ним штраф;

4) фіксування на відеокамеру виступів всіх учасників змагань, якщо для реалізації даних функціональних обов'язків у судді, який виконує обов'язки оператора, є відповідні реальні можливості.

7.2. Суддівський контроль

7.2.1. *Штраф або попередження* за кожне допущене порушення учасник одержує незалежно від причини, що призвела до порушення.

Наприклад, порушення було допущено випадково або навмисно, відбулося мимовільно або з вини напарника.

7.2.2. *Якщо учасник*, готуючись до виконання технічного прийому, допускає помилки, але в кінцевому підсумку прийом виконав правильно, він не карається штрафом.

Наприклад, поліспагт був зібраний неправильно (без аварійного пристрою), але до початку його застосування помилка була усунута. Учасник штрафом не карається.

7.2.3. **Якщо одне порушення** спричиняє виникнення ще одного або кількох порушень, що підлягають покаранню штрафом, **менший штраф може поглинатися більшим** і учаснику виставляється лише **більший штраф**, якщо це оговорено Умовами.

Наприклад, учасник встановив закладку і, почавши рух, навантажив її. Закладка виривається (штраф – 3 бали) і у зв'язку з цим відбувається зрив учасника з зависанням на суддівській страховці (за Умовами – штраф 10 балів). Учасник одержує тільки один, але більший штраф – 10 балів.

7.2.4. **Якщо суддя** з техніки зафіксував і оголосив помилку, але відповідно до заяви команди з'ясувалося, що класифікував її неправильно, заступник головного судді або Головний суддя зобов'язані переглянути оцінку допущеного порушення *в більшу або в меншу сторону* відповідно до таблиці штрафів або до Умов.

Наприклад, «Неправильну страховку» (3 бали) суддя оцінив як «Перервану страховку» (5 балів), або навпаки, про що надійшла заява від представника команди.

7.2.5. **Якщо учасник обрав** конкретний спосіб руху або виконання спецприйому при проходженні даного маршруту **або вони задані Умовами**, то з моменту зняття з самостраховки і до організації самостраховки (від ПС/ТС і до ПС/ТС) учасник повинен виконати **обраний або заданий варіант**.

В протилежному випадку буде вважатися, що відбулася зміна обраного або заданого варіанта.

7.2.6. **При підвісній переправі** (повітряній, канатній), в тому числі **при підйомі по крутопохилих** перилах, учасник не повинен використовувати елементи рельєфу для пересування від моменту зняття з самостраховки і до постановки на самостраховку, якщо інше спеціально не передбачено Умовами.

В протилежному разі має місце порушення «Використання опори за обмеженням» (§17). Аналогічно і при переправі по горизонтальних перилах.

7.2.7. *Ступінь достатнього натягу* перил контролюється ЛО, яка обмежує ділянки переправи на вихідній та/або на протилежній (цільовий) стороні відповідно її початок і закінчення.

7.2.8. *Якщо команда* (зв'язка, учасник) погано натягнула перила переправи і учасник, а також *вантаж*, у тому числі і контрольний, багаторазово навантажують рельєф *за лінією ЛО* (у межах зони обмеження) на вихідній або на протилежній (цільовий) стороні, доцільно обмежитися штрафом *50 балів*, якщо інше спеціально не визначено Умовами (п. 7.2.6).

7.2.9. *До моменту постановки на самостраховку* в процесі проходження маршруту або виконання спецприйому не припустимо навантажувати елементи обладнання дистанції, призначені для самостраховки (2.4.1, «4»).

7.2.10. *Якщо в суддів* (однакових за кількістю двох груп) *відсутня єдина думка* щодо оцінки правильності дій учасника, які можна кваліфікувати як порушення, остаточне рішення приймається на користь учасника.

При різній кількості голосів – рішення приймається відповідно до думки групи, у якій більша кількість суддів.

7.2.11. *Рішення про призупинення виступу* на даній дистанції може бути прийнято заступником головного судді з виду або із суддівства, а про остаточне зняття – тільки Головним суддею змагань.

7.2.12. *Щодо оцінки дій* учасників і з інших питань проведення змагань офіційними є роз'яснення і рішення Головного судді або, за його дорученням, заступника головного судді з суддівства, а за його відсутності – заступника головного судді з виду змагань, а також інших осіб, яким відповідні повноваження надані згідно з чинними Правилами.

§ 8. Групи порушень та їх особливості

8.1. Загальні відомості

8.1.1. *Техніку руху і страховки* судді оцінюють відповідно до таблиці штрафів розділу Правил «Гірський туризм» [1].

Перелік основних порушень техніки руху і страховки, яких найчастіше припускаються учасники змагань, зміни тактики, а також віднесення кожної помилкової дії учасника до того або іншого виду порушення залежно від їх характеру, наведено у відповідних параграфах цього розділу.

8.1.2. У процесі проведення гірських змагань виступи учасників, незалежно від прийнятої системи визначення результатів, оцінюються з урахуванням характеру допущених ними помилок, які можна розділити *на п'ять груп* можливих порушень: техніка страховки (1), техніка руху (2), тактика (3), час виступу (4), вимоги Умов та Загальних умов (5).

8.2. Оцінки різних груп порушень

8.2.1. *Інформація, яку одержують учасники щодо допущених ними порушень* під час виступу, залежить від того, до якої групи належить дане порушення, зокрема, якщо:

1) до техніки страховки і руху, а також до перевищення встановленого часу (1-ша, 2-га і 4-та групи) – зафіксоване порушення оголошується в процесі виступу і доводиться до відома учасників або представника;

2) до відхилення від заявленої тактики (3-тя група) – зафіксоване порушення не оголошується, оскільки його оголошення буде слугувати підказкою;

3) до порушень Умов та/або Загальних умов (5-та група) – оголошуються тільки окремі порушення, які спричиняють:

- *переведення учасників на проходження укороченої або спрощеної частини дистанції, якщо учасники змагань не вклалися у відповідний проміжний контрольний час (Тп);*

- *зняття з даного виду програми змагань (наприклад, втрата контрольного вантажу);*

- *фініш «за особливих умов», якщо учасники не вклалися у відповідний загальний контрольний час (Тo).*

8.2.2*. Величина штрафів за порушення техніки руху (але не страховки!) в окремих випадках рішенням ГСК при розробці Умов може бути зменшена (аж до попередження) або збільшена в порівнянні зі штрафом у табл. 3.15.2 розділу Правил «Гірський туризм».

8.2.3. **Штраф «зняття»** – надзвичайний захід покарання під час виступу, він повинен, по можливості, застосовуватися тільки в тому випадку, якщо команда припустилася дуже грубих порушень безпеки або спортивної етики.

Тому деякі помилки *техніки руху (але не страховки!)*, за які передбачено «зняття», можуть бути Умовами *трохи пом'якшені* у порівнянні з наведеними значеннями штрафів у Правилах шляхом:

- 1) відстрочки «зняття» за виставлені штрафи в балах;
- 2) повної заміни «зняття» певним штрафом;
- 3) вибіркової заміни «зняття» певним штрафом;
- 4) попередження про можливе «зняття» заздалегідь.

8.2.4. **Якщо учасник ігнорує** зауваження судді (не усуває допущене порушення) – можливо послідовне *диференційоване* покарання, зокрема, після попередження:

- 1) першого – обмежуються *усним зауваженням*;
- 2) другого – карають *відповідно до таблиці штрафів* в розділі «Гірський туризм» Правил [1].

На порушення, які мають попереджувальний характер, надалі (у міру їх розгляду) буде звернена увага.

Г Л А В А 3. ПОРУШЕННЯ ТЕХНІКИ СТРАХОВКИ

§ 9. Втрата страховки (командної або суддівської)

<p>Самостраховка або страховка (командна або суддівська) в учасника відсутня або не виконує функцію страховки і її <u>не можна відновити</u> негайно самостійно, не залишаючи місця знаходження, і <u>не може подати</u> напарник у положенні на самостраховці</p>	<p>Штраф «зняття»</p>
--	---

9.1. Додатково до визначення

Порушенням вважається, наприклад:

9.1.1. Якщо страховку або самостраховку при проходженні дистанції *не можна відновити*, коли *помилково, випадково* або *навмисно*:

1) учасник залишився без вірьовок для подальшого проходження дистанції (організації страховки, спуску тощо).

2) страховка відстебнута від ІСС учасника (самостійно або його напарником);

3) розв'язався вузол у системі страховки або самостраховки учасника мимовільно або кимось;

Наприклад, не можна дістати кінець упущеної страховочної вірьовки при знаходженні учасника в положенні на великому «маятнику».

9.1.2. *Якщо учасник зробив спробу* виходу на маршрут або почав рух без страховки, суддя зобов'язаний, перш ніж зафіксувати допущене порушення у своїй картці, за відсутності страховки:

1) суддівської або командної – зупинити проходження учасником маршруту (виконання спецприйому);

2) командної – додатково вимагати від учасника організувати страховку;

3) суддівської – додатково вжити заходів щодо забезпечення учасника страховкою, у тому числі:

- *вимагати повернутися, якщо це безпечно, для організації страховки;*

- *подати суддівську страховку учаснику на маршруті, якщо це можливо.*

9.1.3. Якщо страховку учасники відновити не можуть або після першого попередження судді учасники не усувають порушення, пов'язані з перерваною або неправильною страховкою, то їх карають штрафом «зняття» (§ 9, Втрата страховки).

§ 10. Перервана страховка (командна або суддівська)

Самостраховка або страховка (командна або суддівська) в учасника <u>короткочасно</u> відсутня або перестала виконувати функцію страховки, але її <u>можна негайно відновити</u> самостійно, не залишаючи місця знаходження, або <u>може подати</u> напарник у положенні на самостраховці	Штраф 5 балів за кожне
--	---------------------------------------

10.1. Страховка перервана учасником команди, якого страхують

Порушенням вважається, наприклад:

10.1.1. *Тимчасово відстебнув від себе страховочну вірвовку (судівську або командну) або самостраховку.*

10.1.2. *Знявся із самостраховки до організації страховки напарником.*

10.1.3. *Неправильно виконав перестьобування при закріпленні на перилах самостраховок – відстебнув карабіни двох самостраховок одночасно від однієї ділянки перил до того, як пристебнув карабін до наступної ділянки перил.*

10.1.4. *Виконує дії, що перешкоджають роботі учасника, який його страхує (напарника або партнера).*

Наприклад, навантажує гілку вірвовки, що йде до учасника, який страхує.

10.2. Страховка перервана учасником команди, який страхує

Порушенням вважається, наприклад:

10.2.1. *Припинення командної страховки до організації самостраховки.*

10.2.2. *Передача страховочної вірвовки під час зміни тих, хто страхують, з перериванням страховки, тобто втрата в якийсь момент при передачі контролю над командною страховкою одночасно двома учасниками.*

10.2.3. *Тимчасова втрата контакту регулюючої руки (п. 10.2.4) зі страховочною вірвовкою у учасника, який страхує, зокрема:*

1) *перехоплювання вірвовки регулюючою рукою, тобто той, хто страхує, виконує дії, що нагадують підйом прапора на змаганнях;*

2) *короткочасне випущення командної страховки з рук без належної попередньої фіксації вірвовки учасником, який страхує.*

10.2.4. *Регулюючою є рука, що утримує вірвовку до входження її з боку учасника, який страхує, в страховочний пристрій типу, наприклад, «вісімка», яку нависили на карабін, закріплений на вантажній точці (ПС/ТС або ПСП).*

Не вважається порушенням:

10.2.5. По п. 10.2.3, «2» – Якщо учасник, який страхує, перед тим, як

випустити з регулюючої руки, зафіксує вірвовку для запобігання подальшій її видачі *учаснику, якого страхують*, вірвовочним затискачем, допущеним технічною комісією до застосування для цих цілей, або на спусковому пристрої.

§ 11. Неправильна страховка

Самостраховкою або <u>командною</u> страховкою учасник забезпечений, але при зриві можуть виникнути небезпечні наслідки як для нього, так та/або для того, хто страхує, або інших учасників команди	Штраф 3 бали за кожне
---	--------------------------------------

Порушенням вважається, при наявності страховки або самостраховки, *наприклад*:

11.1. Неправильні дії учасника, який страхує

11.1.1. Пов'язані зі спорядженням (крім вірвовок – п. 11.1.2):

1) неправильне використання страховочного пристрою (не забезпечує гальмування або протравлювання);

2) використання *самостійно* обладнаних ПС/ТС, але *без підстраховки* до суддівських ТС, якщо інше спеціально не регламентовано Умовами;

3) страховка *без страховочних рукавичок* (рукавиць) *при спуску* по вірвовці або по крутопохилих перилах, якщо не використовується автофіксуючий спусковий пристрій.

У деяких випадках місця, де вимагається використання для страховки рукавиць, визначається Умовами;

4) не контролюється *страховочний пристрій* учасником, який страхує іншого (партнера, напарника).

Наприклад, учасник, який здійснює страховку, знаходиться на одному ПС, а страховочний пристрій – на іншому.

5) допускає взаємне тертя *вірвовок, що перехрещуються*, якщо вірвовки, що рухаються, перебувають під навантаженням.

Наприклад, страховки і самостраховки, тобто одна вірвовка може перетерти (зрізати) другу.

Не вважається порушенням:

6) по підпункту «5» – Якщо відбувається *тертя двох* вірвовок, які не тільки перехреснюються, а й одночасно рухаються, тобто відбувається лише короткочасне та точкове їх торкання.

11.1.2. Пов'язані з діями:

1) не закріплений кінець страховочної вірвовки до учасника, який страхує (у крайньому випадку, до ПС/ТС), або вірвовки супроводження (підстраховки) до ПС/ТС;

2) робота одного учасника одночасно, а не поперемінно з двома вірвовками (із страховочною та вантажною (транспортною), з двома страховочними тощо);

Не вважається порушенням:

3) по підпункту «2» – Якщо учасник здійснює страховку одночасно:

- двох зблокованих жорстко між собою учасників *подвійною* вірвовкою, зокрема, «потерпілого» і супроводжувачого;

- при активному спуску або спуску із «самовидачою» під час змагань зв'язок і одночасного спуску «потерпілого» і себе;

Вважається порушенням:

4) застосування спеціальних способів страховки, не передбачених Умовами.

Наприклад, страховка «сидячи через поперек», «стоячи через плече»;

5) знаходиться під вантажем, що переміщується, або під учасником, що рухається (п. 19.6.2).

6) виконання при страховці одночасно дій, не пов'язаних зі страховкою.

Наприклад, учасник, що страхує, контролює утримуючий пристрій (відволікається);

Не вважається порушенням:

7) по підпункту «6» – Якщо учасник поперемінно працює з двома вірвовками – то з командною страховкою, то з вантажною (транспортною) вірвовкою щоразу жорстко закріплюючи їх (фіксує на гальмуючому пристрої або ТС);

Вважається порушенням:

8) виконання страховки:

- не через фіксовану вантажну точку (п. 28.1.5);

Наприклад, закріплення карабіна для фіксації страховочного пристрою не за провусину крюка або за петлю, яка жорстко не закріплена на вантажній точці, на перилах для самостраховки, або до ІСС того, хто страхує;

- через вантажну точку, яка навантажена транспортними вірьовками.

Наприклад, страховка через вантажну точку, на якій закріплена вірьовка підвісної переправи, спуску/підйому або здійснюється страховка іншого учасника;

- учасником, який перебуває за межами даного маршруту, якщо інше спеціально не визначено Умовами.

Наприклад, коли учасник, якого страхують, перебуває не між ПС/ТС, що обмежують з обох сторін маршрут, а через один і більше ПС/ТС (п. 2.4.3);

- учасником, який забезпечений тільки командною страховкою, тобто не перебуває на самостраховці;

11.1.3. Пов'язані з крутизною схилу:

1) страховка на крутому схилі (п. 2.2.2) без страховочного пристрою, тобто страховочна вірьовка вільно проходить через карабін, закріплений на вантажній точці ПС/ТС (п. 29.4);

2) страховка на пологому схилі, тобто коли відсутня необхідність у страховочному пристрої – *через карабін, закріплений на вантажній точці на ПС/ТС, однак:*

- без захисних рукавиць або рукавичок;

- відсутній достатній кут охоплення вірьовкою карабіна (менше 90° між гілками);

- руки ближче 0,5 м від карабіна, через який проходить вірьовка.

11.2. Неправильні дії

учасника, якого страхують, та/або учасника, який страхує

Порушенням вважається, наприклад:

11.2.1. Якщо при виконанні страховки:

1) не зафіксована засувка карабіна, тобто без муфти або муфта розкручена, відійшла (п.19.2.1, «3»), в системі страховки або самостраховки:

- на пункті (ПС) або в точці (ТС) страховки;

- безпосередньо на учаснику виступу;
- в разі застосування карабіна без фіксуючого пристрою в тих самих випадках;

2) допускають велике провисання страховочної вірьовки – *нижче підошов взуття ноги учасника, яка розташована нижче;*

3) утворився «запас» страховочної вірьовки в руках (*у вигляді кілець, мотка*);

4) на одній ділянці одинарних перил, тобто між двома точками жорсткого закріплення вірьовки на петлях, одночасно перебуває більше одного учасника (п. 29.1.7);

5) у змаганнях зв'язок один з учасників під час виступу (до того, як зв'язка досягла фінішної площадки) *відстебнув від себе зв'язочну вірьовку* (командну страховку), навіть якщо при цьому він перебуває на само-страховці.

Не вважається порушенням:

6) По підпункту «5» – Якщо змагання проводяться не як змагання зв'язок, а як командні з кількістю учасників більше двох.

Наприклад, на дистанції, де це необхідно, два учасники працюють у парі як зв'язка, потім – окремо в складі команди, а надалі кожний з них з іншим учасником команди можуть утворити нові пари.

Не вважається порушенням:

11.2.2. Використання командної страховки для:

1) фіксації положення учасника на маршруті.

Наприклад, учасникові, який страхує, дається команда: «Закріпи!».

Після чіткої відповіді «Закріпив!» від учасника, який страхує, учасник на маршруті може зависнути на командній страховці, але не використовувати її для руху;

2) траверсу схилу або подолання тріщини (розриву) способом «маятник»;

3) виконання окремих спецприйомів, якщо можливість використання командної страховки спеціально визначена Умовами.

Наприклад, у змаганнях зв'язок *допускається* використовувати страховочну вірьовку для підтягування потерпілого при переправі.

11.3. Неправильна організація самостраховки

Порушенням вважається:

11.3.1. Якщо при організації самостраховки, наприклад:

1) довжина самостраховки:

- більше 1,5 м із засобами простьобування і нарощування (подовження);

- перевищує ширину полиці на крутому схилі, тобто при зриві не запобігає падінню учасника;

- перевищує довжину витягнутої руки при русі по перилах на крутому схилі (п. 2.2.2) і вблід (при зриві не дотягнеться);

2) подовження командної страховки другою (не робочою) самостраховкою, закріпленою до учасника, якщо вона не проходить через страховочний пристрій;

3) закріплення самостраховки до елементів страховки або самостраховки:

- до яких уже закріплений інший учасник (до ТС, до карабіна або до одинарних перил);

- іншого учасника, якщо він навіть перебуває на самостраховці.

11.3.2. Якщо при проходженні перил з перестьобуванням (з проміжними ТСП) і відсутністю суддівських перил не закріплені карабіни двох самостраховок одночасно на одній ділянці вантажних (транспортних) перил, якщо інше спеціально не визначено Умовами.

Не вважається порушенням:

11.3.3. По п. 11.3.2. – Рух на переходах (Мо) вздовж перил на одному карабіні, що ковзає.

11.3.4. При підвісній переправі:

- при двох нитках рознесених перил (транспортних та суддівських) – закріплення одного карабіна самостраховки до суддівських перил, а другого – до вантажних (транспортних);

- тільки при транспортних перилах – закріплення до них карабіна однієї самостраховки.

11.4. Неправильна організація страховки при підвісній переправі

Порушенням вважається:

11.4.1. **При переправі** по горизонтальних та пологих перилах **відсутність**:

1) у потерпілого (п. 4.1.1), якого *переправляють* (відособлено, ув'язаним в «кокон» або в носилках) – двосторонньої командної страхівки, тобто як з вихідної, так і з протилежної (цільової) сторони;

2) у учасників, що *переправляються*, – підстраховочної вірьовки з вихідної або протилежної (цільової) сторони.

11.4.2. **При переправі** по похилих та крутопохилих перилах – **відсутність** (п. 5.1.1) на спуску і при підйомі:

1) у всіх учасників на підйомі (крім першого) – командної страхівки з більш високої сторони (верхньої страхівки), в тому числі у «потерпілого»;

2) у першого учасника на підйомі – додатково схоплюючого вузла на перилах, який виконує функцію самострахівки;

3) у останнього учасника на спуску, в тому числі у «потерпілого», додатково підстраховочної вірьовки знизу.

11.4.3. **Підстраховка** під час гірських змагань **здійснюється** без гальмового пристрою, але вірьовка повинна проходити через карабін, закріплений на ПС, і контролюватися учасником, що перебуває на самострахівці, а кінець вірьовки супроводження повинен бути закріплений на ПС або до учасника.

11.5. Використання небезпечних вузлів

Порушенням вважається:

11.5.1. **Якщо хоча б один неправильно зав'язаний вузол використовується** по всій довжині страхівочного ланцюга – від того, кого **страхують**, і до того, хто **страхує** (у вантажних системах – п. 19.3).

11.5.2. **Якщо, коли вузол зав'язували:**

1) видозмінили конструктивну схему (рисунок) вузла в бік зменшення його надійності.

Наприклад, відсутність контрольного вузла там, де він передбачений, або не розправлені петлі в затягнутому вузлі;

2) не затягнули вузол до робочого стану при правильній конструктивній схемі вузла.

Наприклад, між петлями в окремих місцях вузла є просвіти;

3) використали вузол не за призначенням.

Наприклад, зустрічна «вісімка» для зв'язування двох однотипних вірвовок різного діаметра або одного діаметра, але різної жорсткості.

4) навантажують вузол не в тому напрямку, у якому він повинен працювати.

Наприклад, навантаження петлі, якщо вона зав'язана вузлом «булінь».

11.5.3. *Якщо використовують заборонені або не рекомендовані до застосування для конкретних цілей вузли, наприклад, наведені в прикладі до п. 19.3.3.*

§ 12. Пропуск точки страховки проміжної

Точка страховки проміжної (ТСП) не була використана при проходженні маршруту у визначеному Умовами місці частково або повністю, незалежно від причин, якими це було викликано	Штраф різний, в т.ч. «зняття»
---	--

12.1. Додатково до визначення

12.1.1. *Якщо ТСП обладнана, але без дотримання регламентованої Умовами відстані, тобто з порушеннями – штраф 3 бали за кожну ТСП (§ 11. Неправильна страховка).*

Наприклад, не дотримані відстані між пунктами старту (далі – С) і ТСП, між суміжними ТСП, між ТС (ПС) і ТСП (ПСП).

12.1.2. *Якщо пропущена ТСП – штраф 5 балів за кожну ТСП (§ 10. Перервана страховка).*

12.1.3. *Пропуском ТСП вважається, якщо:*

1) учасник завів командну страховку в карабін, закріплений на наступній ТСП, або став на самостраховку в наступному ПС/ТС;

2) ТСП вирвало (випала) до того, як вірвовку завели в карабін на наступному ПС/ТС або учасник *установив* ТСП у тому місці, де це необхідно, але не використав.

12.1.4. *Пропуск ТСП карається «зняттям» (§ 9. Втрата страховки), якщо має місце пропуск:*

1) двох підряд ТСП;

2) однієї ТСП першим (верхнім) учасником при проходженні маршруту *без суддівської страховки* (з нижньою командною).

§ 13. Вихід на «маятник»

Відхід учасника при русі убік від лінії вільного провисання страховки (від вертикалі) на небезпечну відстань	Штраф різний
--	---------------------

13.1. Додатково до визначення

Якщо учасник *при підйомі* по маршруту і за відсутності меж маршруту у вигляді ЛО або ЛР *починає рухатися* в межах маршруту вбік від лінії вільного провисання страховочної вірьовки, утворюючи «маятник», суддя зобов'язаний зробити учасникові попереднє *зауваження* (без покарання).

Якщо після попередження учасник продовжує рух в бік збільшення маятника, то має місце початок виходу на відстань, що наближається до *неприпустимо великого «маятника»*, і зрив може призвести до небезпечних наслідків. В цьому випадку учасник карається штрафом – «зняття» (§ 9. Втрата страховки).

Г Л А В А 4. ПОРУШЕННЯ ТЕХНІКИ РУХУ

§14. Зрив верхнього учасника з зависанням на суддівській страховці

Повний зрив учасника, тобто втрата всіх точок опори на рельєфі, з припиненням падіння за рахунок зависання <u>на суддівській страховці</u> (вірьовці, перилах, елементах обладнання дистанції)	Штраф «Зняття»
--	-----------------------

14.1. Загальні положення

14.1.1. Дані порушення відносяться до категорії порушень, які вимагають певного уточнення, а тому, як правило, в Умовах попередньо зазначається:

- 1) припустима кількість зривів або навіть *відмова від їх обліку*;
- 2) існує різниця між зависанням при зриві на командній або на суддівській страховці чи ні.

14.1.2. *Якщо в Умовах кількість зривів не визначена, то після першого зриву з зависанням на суддівській страховці застосовується покарання «зняття».*

14.1.3. *Якщо учасники перевищили ліміт зривів, дозволених ГСК, їх карають штрафом «зняття».*

14.2. Додатково до визначення

Не вважається порушенням:

14.2.1. *Якщо після зриву:*

- 1) учасник завис на командній страховці;
- 2) учасник одночасно завис на командній і суддівській страховці;
- 3) немає можливості визначити, командна чи суддівська страховка зупинили падіння учасника, що зірвався.

14.2.2. *У всіх випадках, якщо після зриву не настає зняття, учасник, який страхує, може жорстко закріпити командну страховку і, якщо перебуває:*

- 1) на верхньому ПС/ТС, – навісити учаснику, який зірвався, додаткову вірвовку для наступного підйому або спуску;
- 2) на нижньому ПС/ТС, – подати учаснику, який зірвався, при можливості, гілку жорстко закріпленої командної вірвовки, що йде до нього зверху, для спуску по вірвовці. При цьому учасник, який страхує, вільно видаючи страховку, повинен бути готовий призупинити спуск, якщо він стане неконтрольованим.

§ 15. Втрата при проходженні дистанції

Спорядження або контрольний вантаж після фінішу залишилися на дистанції або його упустили за межі дистанції, чи спорядження або контрольний вантаж не можна дістати, не порушуючи безпеку або Умови	Штраф різний, в т.ч. «зняття»
---	--------------------------------------

15.1. Основні положення по втратах

15.1.1. *Можливі втрати контрольного вантажу і основного спорядження, зокрема вірвовок (залишені на дистанції незакріпленими або за-*

кріплені неправильно), відносяться до порушень попереджувального характеру (п. 8.2.4).

15.1.2. *При проведенні гірських змагань* всі пункти страховки (верхні та нижні) є *рівнозначними*, як щодо обладнання так і щодо призначення. Підніжжя схилу («земля»), де розташовані нижні ПС/ТС, є полицею на схилі, а не є безпечною зоною.

В зв'язку з цим, всі учасники и потерпілі (п. 4.1.1) *зобов'язані* перебувати на *самостраховці*, а *контрольний вантаж і спорядження* повинні бути *підстраховані* (закріплені), якщо інше спеціально не визначено Умовами.

15.1.3. *Штрафом учасники караються* за кожну загублену або залишену після фінішу на дистанції одиницю особистого або командного спорядження, а також за *рюкзак з контрольним вантажем* або зі спорядженням, але відповідно до кількості *одиниць спорядження* в рюкзаку.

15.1.4. *Вважаються одним предметом* (єдиною системою) і штраф накладається як за *один предмет*, якщо:

1) кілька предметів зблоковані (об'єднані після скріплення) у єдину систему.

Наприклад, драбинка або рюкзак із прибинтованим карабіном, відтяжка з жорстко вшитими (не вистьобуються) карабінами;

2) одна віршовка, роздвоєна вузлами в процесі використання (не підлягає поділу на дві частини, бо становить одне ціле).

Не вважається:

15.1.5. *Одним предметом*, якщо *кілька предметів*:

1) з'єднані між собою, наприклад, карабіном або віршовки зв'язані загальним вузлом;

2) перебувають у загальному накопичувачі (у рюкзаку) або прикріплені одним карабіном до перил, до провусини крюка, до ІСС учасника тощо.

15.1.6. *Загубленим особисте і командне спорядження, що стало непридатним* під час виступу і *не залишене* після фінішу на дистанції.

15.2. Втрата контрольного вантажу – зняття

Порушенням вважається:

15.2.1. Якщо контрольний вантаж:

1) обірвався і упав:

- оскільки був на дистанції незакріпленим (пп. 15.1.1 ÷ 15.1.3).

Наприклад, до перил, до учасника або його не утримував учасник тощо;

- через руйнування рюкзака та системи підвіски рюкзака.

Наприклад, кріплення до транспортної вірьовки (обірвалася лямка рюкзака або розв'язався вузол);

2) випав з рюкзака весь контрольний вантаж або його частина;

3) залишений на дистанції контрольний вантаж, і команда не може дістати його без порушення Умов або безпеки;

4) учасники не утримали і впустили контрольний вантаж;

5) учасники навмисно скинули закріплений контрольний вантаж;

6) знаходиться на полиці, а не в безпечній зоні (п. 15.1.2), і закріплений до одного кінця вірьовки, а другий її кінець закріплений до учасника, що проходить маршрут.

Не вважається порушенням:

15.2.2. Якщо рюкзак з контрольним вантажем закріплений:

1) до перил коротким (до 0,5 м) фалом (стропом), але учасники впустили або зіштовхнули рюкзак (навмисно чи випадково);

2) до вірьовки, і при цьому:

- перебуває в підвішеному положенні, але не після падіння з висоти (якщо упустили – «зняття»);

- лежить біля підніжжя схилу, який Умовами визначений як безпечна зона (п. 15.1.2), але не на полиці (п. 15.2.1, «6»).

15.3. Втрата каски захисної – зняття

Порушенням вважається:

15.3.1. Якщо учасник упустив каску і не може самостійно її дістати, не залишаючи місця знаходження, а напарник не може подати в положенні на самостраховці.

15.3.2. Якщо каска спала з голови, будучи навіть закріпленою до учасника, а учасник, не зважаючи на зауваження судді, каску не одя-

гає. Таке порушення відноситься до категорії *попереджувального характеру*.

15.4. Втрата основного спорядження – 10 балів

15.4.1. *Крім транспортних (вантажних) та страховочних вірьовок, спорядження, яке відноситься до основного, визначається Умовами.*

15.4.2. *Вірьовка, як один з видів основного спорядження, вважається загубленою, якщо хоча б один кінець вірьовки не контролюється учасниками під час виступу, тобто вірьовку (2.5.3, «3»):*

- залишили на дистанції незакріпленою;
- скинули або впустили навмисно чи випадково;
- перекинув один учасник іншому, тобто мала місце навіть короткочасна втрата контакту хоча б одного учасника з вірьовкою.

Наприклад, вірьовка не закріплена до учасника або до перил, до петлі або до провухини крюка, на рельєфі або не втримується руками.

15.4.3. *Неправильні дії з вірьовкою (волочіння кінця або петель, топтання по вірьовці) відносяться до категорії порушень *попереджувального характеру* (п. 2.5.3, пп. «1»), і, якщо після попередження волочіння вірьовки (топтання по ній) не припиняється, виставляється штраф **10 балів**, але без наступного вилучення вірьовки (п. 8.2.4).*

15.5. Втрата іншого спорядження – 1 бал

15.5.1. *До іншого спорядження відносяться рукавиці та рукавички, взуття та інші предмети спорядження, яке використовується учасниками не тільки для пересування, а й для транспортування та закріплення спорядження.*

15.5.2. *До втрати іншого спорядження також відноситься наступне: якщо після фінішу не вигвинчений або не вибитий кріюк, не зняті закладні пристрої, в тому числі френди тощо, незалежно від того:*

- 1) використовувалися вони при проходженні дистанції чи ні;
- 2) обладнані вони відповідно до вимог Умов або встановлені учасниками на свій розсуд.

Не вважається порушенням:

15.5.3. *Втрата на дистанції особистих речей учасника.*

Наприклад, годинника або окулярів та інших предметів особистого вжитку.

§ 16. Вихід за обмеження

Повний вихід учасника за лінію обмеження (ЛО) окремого маршруту або дистанції (за їх межі)	Штраф «зняття»
--	---------------------------

16.1. Додатково до визначення

Порушенням вважається:

16.1.1. *Якщо всі точки опори, навантажені учасником під час руху (він на них спирається), перебувають за межами дистанції або маршруту, який він проходить, у тому числі якщо при цьому навантажуються і ЛО.*

16.1.2. *Якщо учасник навантажує тільки точки опори або спорядження за межами ЛО, тобто маршруту або дистанції, а одна або кілька кінцівок учасника не навантажують рельєф, а лише перебувають над дистанцією або над маршрутом, який учасник проходить.*

16.1.3. *Не є «Виходом за обмеження» і слід розглядати як «Використання опори за обмеженням» (§ 17), оскільки при цьому одна точка опори (вантажна точка закріплення вірвовки) залишається в межах маршруту, якщо при спуску по вірвовці:*

1) учасника відкинуло в сторону «маятником» за ЛО і він навантажив рельєф в межах зони обмеження з наступним поверненням «маятником» у вихідне положення;

2) учасник двома ногами навантажив рельєф за межами ЛО або встановленого коридору для спуску.

§ 17. Використання опори за обмеженням

Одноразове навантаження будь-якою частиною тіла учасника покажчика обмеження або рельєфу за обмеженням для підтримки рівноваги або як точки опори в русі	Штраф 10 балів за кожне
--	--

17.1. Особливі випадки

17.1.1. *Неодноразове використання опори* за обмеженням під час проходження одного маршруту в кожному конкретному випадку Умовами може розглядатися як:

1) непроходження даного маршруту – проходження не зараховується.

Наприклад, при проходженні маршруту учасник багаторазово використовував опори за обмеженням – може оцінюватися як «Вихід за обмеження» (§ 16);

2) невиконання обов'язкових вимог Умов – «зняття».

Наприклад, згідно з Умовами проходження конкретного маршруту є обов'язковим – без нього знижується клас дистанції;

3) технічна помилка команди – «штраф».

Не вважається порушенням:

17.1.2. *Торкання учасником обмежувального покажчика*, який нещільно прилягає до рельєфу (наприклад, стрічки, тасьми, репшнура).

17.1.3. *Перенос кінцівки або тіла в повітрі* над ЛО або зоною обмеження.

17.1.4. *Торкання обмежувальних покажчиків або точок опори* (на рельєфі, спорядження) за обмеженням *тільки*:

1) випадково, стоячи на місці, тобто не в русі і не для підтримки рівноваги;

2) частинами одягу, що нещільно прилягають до тіла;

3) спорядженням, що вільно висить на учаснику.

Наприклад, торкання до рельєфу закріпленими до ІСС відтяжками, драбинками, молотком на петлі;

4) вантажем, що жорстко не закріплений на учаснику.

Наприклад, рюкзак підвішений до учасника або піднімається витягуванням, якщо Умовами спеціально не визначено транспортування контрольного вантажу в межах строго позначеного коридору для переміщення.

§ 18. Використання суддівського спорядження

Одноразове навантаження учасником суддівської страховки або перил, а також не призначених для використання елементів обладнання дистанції, під час руху або для підтримки рівноваги	Штраф 10 балів за кожне
---	--

18.1. Оцінка порушень

Порушенням вважається, якщо учасник навантажив:

18.1.1. *Вірьовку суддівської страховки* для пересування або для підтримки рівноваги.

18.1.2. *Суддівський карабін* для закріплення або навішування командної страховки тощо (п. 19.2.1, пп. «4»).

18.1.3. *Елементи обладнання дистанції*, не призначені для пересування.

Наприклад, призначені для підвішування суддівської страховки або блокування крюків.

18.1.4. *Суддівські перила страховочні*, але не транспортні (вантажні), у тому числі само страховкою при переправі вбхід по перилах або при підвісній переправі, або використав їх як точку опори.

Не вважається порушенням:

18.1.5. По п. 18.1.4. – *Навантаження учасниками* перил підвісної переправи в кінцевих пунктах (суддівських і вантажних) у момент закріплення (пристьобування) і від'єднання (відстібання) від них само страховки і учасника, що переправляється, вантажу, носилок або «кокона», якщо інше спеціально не визначено Умовами (п. 5.1.3).

§ 19. Неправильне виконання технічного прийому

Виконання технічного прийому з порушенням вимог Умов, установлених норм і правил гірського туризму або гірських сходжень в цілому	Штраф 5 балів за кожне
---	---------------------------------------

19.1. Додаткові відомості

19.1.1. Неправильне виконання технічного прийому – вид порушень, який є найбільш різноплановим і зустрічається найчастіше, а

тому при оцінці цього виду порушень в окремих випадках необхідно враховувати характерні особливості суддівства. Більше того, *переважна кількість* порушень *техніки руху*, які не описані в попередніх і цьому параграфі даного розділу, *завжди розглядаються як «Неправильне виконання технічного прийому»*. Вони відносяться до порушень *попереджувального* характеру.

19.2. Неправильне використання спорядження

Порушенням вважається:

19.2.1. *Використання спорядження* (п. 30.2):

1) зіпсованого або такого, що стало непридатним у процесі виступу;

Наприклад, подальше використання вірьовки з потертим або оплавленим обплетенням;

2) не за прямим призначенням, визначеним фірмою-виробником і підтвердженим практикою.

Наприклад, використання блока-затискача «Mini traxion» для страховки;

3) карабіна з незафіксованою засувкою (з муфтою або без муфти) або муфта розкрутилася або відійшла (в системі страховки – п. 11.2.1, «1»):

- *в системі* поліспасти, гальмового, утримуючого або аварійного пристрою, *але не страховки* (п. 11.1.1, «2»);

- *в місцях закріплення* всіх видів перильних вірьовок, у тому числі і переправ;

4) заглушеного суддівського карабіна (кільця) не як вантажної точки, а як складового елемента своєї системи (поліспасти, гальмового пристрою тощо) (п. 18.1.2);

5) карабін розташований так, що можливо розкручування або зсув муфти вірьовкою або об схил (попередити!);

6) страховочної вірьовки для підтягування учасника, якого страхують (на підйомі, при косому траверсі та переправі), якщо інше спеціально не визначено Умовами.

Наприклад, в окремих випадках допускається при змаганнях зв'язок використовувати страховочну вірьовку як вантажну.

19.3. Неправильне використання вузлів

Порушенням вважається:

19.3.1. **Якщо неправильно зав'язаний вузол** (п. 30.1) у вантажних системах (в елементах страхівки або самострахівки – п. 11.6).

Наприклад, в системі поліспасти, при натягуванні перил переправи, спуску/підйомі потерпілого тощо.

19.3.2. **Якщо допустили помилки**, відзначені в п. 11.5.2, коли зав'язують вузли.

19.3.3. **Якщо використовують заборонені або не рекомендовані** до застосування для конкретних цілей вузли.

Наприклад, наступні потенційно небезпечні для використання вузли:

1) прямий вузол без контрольних або якщо в якості контрольного використовується **не напівгрєнвайн**, а інші вузли;

2) шкотовий та брамишкотовий вузли, якщо на вірьовці більшого діаметру попередньо **не зав'язаний «провідник»**, а у вірьовки меншого діаметру (менш жорсткої) після обв'язування в якості контрольного **не зав'язаний напівгрєнвайн**, а інші вузли;

3) булінь для закріплення вертикальних перил, якщо петля навкруг опори додатково навантажується – **застосовувати недопустимо**;

4) схоплюючий вузол з подвійного репшнура на одинарній вірьовці – **не тримає**, тощо.

19.4. Неправильне закріплення транспортних вірьовок

Порушенням вважається:

19.4.1. **Використання для закріплення транспортних вірьовок:**

1) самоскидних пристроїв, але дозволено застосування систем і пристроїв, що знімаються дистанційно.

Наприклад, спеціальних льодових крюків, що вигвинчуються дистанційно;

2) вузлів, що схильні до саморозв'язування (п. 30.1) та/або систем без їх додаткового блокування.

Наприклад, для зв'язування двох однакового діаметра (жорсткості) вірьовок використання **прямого вузла**, якщо в якості контрольного **не зав'язаний вузол напівгрєнвайн**, а інші вузли;

3) небезпечних у використанні, а тому не рекомендованих для вживання вузлів (п. 19.3.3);

4) безпечних, але неправильно зав'язаних вузлів (п. 11.5.2);

5) самостійно обладнаних ПС /ТС, але без підстраховки до судівських ТС, якщо інше спеціально не визначено Умовами;

6) вантажних точок на ПС, для цього не призначених.

Наприклад, закріплення кінця транспортної (вантажної) вірьовки до точки, призначеної для самостраховки.

19.4.2. *Якщо у перил після натягу* жорстко (нерухомо) не зафіксовані обидва кінці *робочої частини* транспортної (вантажної) вірьовки.

Наприклад, після натягування підвісної переправи перила в робочому стані закріплені безпосередньо на вірьовочному затискачі або на схоплюючому вузлі.

19.4.3. *Якщо після натягу* переправи поліспастом і *закріплення* перил не знята рухлива гілка поліспасти з окремої вірьовки або виконаної з холостого кінця *тієї самої вірьовки*.

19.4.4. *Закріплення вірьовки для спуску до карабіна*, через який проходить командна страховка або система для дистанційного зняття вірьовки після спуску.

19.5. Неправильний спуск по вірьовці

Порушенням вважається:

19.5.1. *Якщо система для просмикування* вірьовки організована до початку спуску останнього учасника по даному маршруту.

19.5.2. *Спуск по одинарній або здвоєній вірьовці*, гілки якої нерухомо (жорстко) не закріплені в пункті початку спуску (ПС/ТС).

Не вважається порушенням:

19.5.3. По п. 19.5.2 – *Якщо одинарна вірьовка для спуску* натягнута і жорстко закріплена на нижньому ПС/ТС, а учасники спускаються по вірьовці (основній), яка підготовлена для просмикування вірьовки для спуску.

Порушенням вважається:

19.5.4. *При спуску по крутому схилу* (п. 2.2.2) без організації гальмування, зокрема без (або-або):

1) спускового пристрою;

2) гальмуючого вузла (наприклад, UIAA або «пожежників»);

3) організації тертя вірьовки об корпус учасника, тобто на крутому схилі вірьовка вільно проходить через карабін.

Наприклад, без системи «карабін-плече», класичного або модифікованого «дюльфера», якщо зазначені способи спуску дозволені Умовами.

19.5.5. Якщо для спуску застосовують одинарну вірьовку:

1) коли всі учасники, крім першого, спускаються:

- до нижнього кінцевого ПС/ТС – без обмежувачого робочого вузла, зав'язаного в межах ділянки завершення спуску і затягнутого до робочого стану;

- до проміжного ПС/ТС – без закріплення під час спуску з пересадкою кінця робочої частини вірьовки в місці закінчення спуску;

2) без захисних страховочних рукавичок або рукавиць на регулюючій руці;

3) при невідповідності спускового пристрою *типу вірьовки*.

Наприклад, спуск по одинарній вірьовці з використанням «вісімки», призначеної для спуску по подвійній вірьовці, і без вживання при цьому заходів щодо збільшення зусилля гальмування;

4) при втраті контролю над швидкістю свого спуску.

Наприклад, спуск з ударами корпусом об схил або з «приземленням» в падінні.

19.5.6. Якщо спускаються по здвоєній вірьовці (для всіх учасників), *яка* жорстко не закріплена (вільно проходить через карабін) – без загального обмежувачого вузла для двох гілок на здвоєній вірьовці, який завжди повинен кріпитися на нижньому ПС/ТС.

19.5.7. Спуск по вірьовці, яка одночасно використовується для кількох цілей і при цьому вірьовка:

1) не роздвоєна, тобто не розділена двома вузлами (наприклад, «провідник») на межі її функціонального поділу;

2) вузли роздвоєння не закріплені в різних вантажних точках та/або закріплені в різних точках, але без провису вірьовки між ними.

Отже, *порушується принцип роздвоєння*, тобто відособлена і така, що не впливає взаємно одна на одну, робота роздвоєних вірьовок.

19.5.8. При наявності командної страховки та знаходженні учасника в місці розташування ПС/ТС і при цьому:

1) зняття із самостраховки до фіксації регулюючою рукою (п. 10.2.4) вірьовки для спуску;

2) випуск при спуску з регулюючої руки вірьовки до організації самостраховки.

Не вважається порушенням:

19.5.9. По пп. «1» та «2», п. 19.5.8, якщо:

1) спусковий пристрій має автофіксацію (застосування Gri-Gri, стопдесантера і навіть «вісімки», якщо спуск по вірьовці здійснюється в режимі «автостоп»);

2) вірьовка попередньо фіксується на спусковому пристрої.

Наприклад, при спусковому пристрої «вісімка» – защемленням вірьовки у великому кільці, «рогатка» – охопленням вірьовкою різків.

19.6. Неправильні дії при транспортуванні контрольного вантажу

Порушенням вважається (п. 30.3):

19.6.1. **Транспортування контрольного вантажу:**

1) в одному рюкзаку із спорядженням;

2) в рюкзаку витягуванням, який закріплений до вірьовки менш ніж в двох точках;

3) на переправах всіх типів – разом з учасником, що переправляється;

4) при спуску – не на собі або не по перилах, якщо останнє передбачено Умовами, а будь-яким іншим способом.

19.6.2. **Розташування учасника під вантажем, що переміщується** (п. 11.1.2, «5»).

19.7. Неправильне обладнання підручних засобів для транспортування потерпілого

Порушенням вважається:

19.7.1. **При в'язанні носилок:**

1) неправильно вибрана довжина жердин;

2) відстань між жердинами менше ширини плечей потерпілого, тобто він між жердинами не лягає вільно;

3) жердини рівної довжини зміщені відносно одна одної більш ніж на відстань 15 см;

4) внутрішня відстань між *крайніми поперечинами* менше зросту потерпілого;

5) поперечини уздовж жердин розташовані (по їх довжині) неправильно (відносно одна одній і жердин);

6) кінці жердин виступають менш ніж на 40 см за краї поперечин;

7) неправильно зв'язане ложе, тобто рисунок сітки, кількість петель і вузли на жердинах не забезпечують потрібної жорсткості;

8) не забезпечена необхідна жорсткість каркаса носилок за допомогою діагоналей з основної вірьовки (спосіб контролю визначається Умовами).

19.7.2. При транспортуванні носилок:

1) неправильно закріплений до носилок потерпілий, тобто менш ніж у трьох місцях;

2) середини строп без петель під карабін для підвіски при спуску/підйомі і переправі, що не виключає можливість *розвороту* носилок навколо горизонтальної поздовжньої вісі;

3) при підвісній переправі (додатково):

- носилки не підвішені до перил у двох рознесених точках (на двох стропах), і це не виключає їх розворот у горизонтальній площині;

- петлі строп підвіски не заблоковані між собою основною вірьовкою, що не виключає розгойдування носилок у вертикальній площині уздовж перил при їх транспортуванні;

4) носилки піддалися деформації під впливом навантаження, їх подальше безпечне використання в роботі виключається.

19.7.3. При транспортуванні в «коконі»:

1) потерпілий (п. 4.1.1) не в спальнику або не підкладений килимок;

2) неправильно закріплений до перил або до точки підвіски «кокон», тобто:

- менш ніж у трьох місцях вздовж тулубу потерпілого;

- середини строп без петель під карабін для підвіски;

- петлі строп підвіски не заблоковані між собою основною вірьовкою;

3) петлі підвіски (переноски) «кокона» не зафіксовані жорстко на сітці ув'язки потерпілого (п. 4.1.1);

4) обладнання сітки (кількість петель і тип вузлів) не забезпечують збереження ложа під впливом навантаження.

19.8. Неправильні дії при транспортуванні потерпілого із супроводжувачим

Порушенням вважається (§ 4):

19.8.1. Супроводжувачого учасника:

1) транспортні (вантажні) вірьовки потерпілого і супроводжувачого *не зв'язані* між собою загальним вузлом в межах досяжності;

2) потерпілий і супроводжувачий між собою *не заблоковані*, наприклад, самостраховками;

3) «потерпілий» не зафіксований у положенні за спиною у супроводжувачого.

Наприклад, за допомогою роздвоєної бухти вірьовки або петель;

4) «потерпілий» по відношенню до супроводжувачого *розташований* таким чином, що каска потерпілого приблизно більш ніж *на півголови вище або нижче* верхнього краю каски супроводжувачого (на початку підйому/спуску попередити!);

5) нерівномірно натягнуті гілки здвоєних транспортних (вантажних) вірьовок;

6) допускає неакуратне супроводження потерпілого (п. 4.1.1), тобто не виконує свою основну функцію (п. 4.2.4).

19.8.2. Учасників, що регулюють спуск/підйом:

1) аварійний пристрій при спуску/підйомі потерпілого:

- *відсутній*, тобто спуск/підйом без аварійного пристрою;

- *не закріплений* до пункту окремим карабіном;

- *закріплений* до пункту кріплення системи поліспасти або гальмового пристрою, якщо інше спеціально не визначено Умовами;

- *зав'язаний* на подвійних транспортних вірьовках петлею з оди-нарного репшнура;

2) утримуючий пристрій при спуску/підйомі потерпілого (дода-тково до п. «1») *зав'язаний* не на тій гілці транспортної вірьовки з то-ки зору безпеки (п. 4.3.9);

3) допускають провис однієї з транспортних (вантажних) вірвовок або навіть двох. Після початку провису вірвовок повинно бути зроблено попередження з боку судді;

4) не забезпечують плавне переміщення:

- при підйомі – допускають ривки вірвовки;

- при спуску – допускають різке протравлювання вірвовок;

5) не закріплені нерухомо (жорстко) до ТС/ПС – протилежні (неробочі) кінці транспортних вірвовок.

Не вважається порушенням:

6) По п. 19.8.2, «5» – активний спуск потерпілого (спуск із самовидачою вірвовки), який регулюється супроводжувачем, коли на кінці транспортних вірвовок в'яжеться обмежувачий вузол або вони закріплені до супроводжувача.

19.8.3. «Потерпілого» учасника:

1) порушення відносяться до категорії попереджувального характеру, але після другого попередження залежно від характеру порушення відповідно до Умов може бути передбачене наступне покарання:

- команді не зараховують проходження маршруту та/або виконання спецприйому;

- команду знімають з даного виду програми змагань.

Порушенням вважається:

2) відсутність утримуючого пристрою (підстраховки) при спуску/підйомі потерпілого в місцях, де він потрібен;

3) якщо «потерпілий» надає допомогу команді при підготовці та/або при транспортуванні без урахування характеру своєї «травми» і вказівок, спеціально визначених Умовами.

Наприклад, «потерпілий» втратив здатність говорити та/або дієздатність, а він розмовляє або допомагає учасникам.

Не вважається порушенням:

4) якщо «потерпілий» в процесі транспортування:

- захищає своє обличчя, прикриваючи його від контакту зі спорядженням (наприклад, з вірвовкою) або від ударів об рельєф;

- вживає заходів щодо забезпечення особистої безпеки.

Наприклад, попередивши суддю, поправляє лямки в ІСС тощо;

- *пасивно допомагає* нетравмованою кінцівкою, якщо інше спеціально не визначено Умовами.

Наприклад, притримується нетравмованою рукою за супроводжуючого;

- *торкається особистих речей* (наприклад, поправляє окуляри, годинник, одяг).

19.9. Неправильні дії учасників при переправі по крутопохилих перилах

Порушенням вважається:

19.9.1. *При підйомі по перилах – руки нижче карабіна або блочного пристрою* (навіть закритого типу).

19.9.2. *При спуску по перилах – на ділянці вільного ковзання* (до точки перегину перил):

1) у всіх учасників, які спускаються:

- *відсутні рукавички або рукавиці, до зупинки самовільного руху, тобто на ділянці вільного ковзання (до перегину перил);*

- *руки попереду карабіна або блочного пристрою навіть закритого типу;*

2) в останнього учасника (додатково) – відсутня знизу підстраховка основною вірвовкою.

Г Л А В А 5. ПОРУШЕННЯ ТАКТИКИ ПРИ КОМПЛЯТИВНІЙ СИСТЕМІ

§ 20. Загальні відомості

20.1. Дві системи, два підходи

На змаганнях з **програмою за вибором і бонусною** (заохочувальною) системою визначення результатів виступів можливі і припустимі дії учасників змагань при проходженні дистанцій заздалегідь визначені й оцінені Умовами у таблиці «Номінальна оцінка», і учасники їх вибирають на власний розсуд при складанні Заявки.

При цьому в процесі виступу учасники мають право, одержавши штраф, допустити відхилення від Заявки, тобто скорегувати допущений командою прорахунок у плануванні свого виступу.

Тому при оцінюванні змін заявленої тактики при бонусній системі таблицею штрафів, яка наведена в розділі Правил «Гірський туризм» [1], в основному, немає потреби користуватися.

Виняток становлять усього два штрафи:

1) «*Зміна маршруту ...*» – зміна порядку проходження учасниками маршрутів оцінюють тільки іноді, зокрема при проведенні змагань на дистанціях не вище I–II класу, які мають, крім усього іншого, і навчальний характер.

2) «*Загальне враження*» – використовується незалежно від прийнятої форми проведення змагань.

§ 21. Повна зміна заявлених маршрутів (спецприймів)

Змінені всі заявлені маршрути, пункти проходження, спецприйоми або способи їх виконання	<i>Штраф «Зняття»</i>
---	---------------------------

Додатково до визначення

Порушенням вважається:

Якщо при проходженні дистанції повністю змінені:

1) всі попередньо заявлені для використання при проходженні ПС/ТС, ПСП або спецприйоми, що мали бути виконаними;

2) порядок проходження всіх заявлених маршрутів або виконання заявлених спецприймів.

§ 22. Зміна маршруту (спецприйому) або способу його проходження (виконання)

Зміна шляху, порядку або способу руху при проходженні маршруту або при виконанні спецприйому	<i>Штраф 5 балів за кожне</i>
--	---------------------------------------

22.1. Додатково до визначення

Порушенням вважається:

22.1.1. *Якщо змінено:*

1) заявлений шлях руху або спосіб виконання спецприйому.

Наприклад, заявили проходження маршруту через **КП1**, а пройшли минаючи КП1 або через паралельно розташований **КП2**;

2) спосіб руху при проходженні маршруту або виконання спецприйому.

Наприклад, замість заявленого вільного лазіння використали ШТО або замість підйому коротким поліспастом застосували рухливий блок;

3) спосіб проходження маршрутів або виконання спецприймів.

Наприклад, заявили зміну ведучого в **ПС2**, а пройшли без зміни або заявили підйом потерпілого в «коконі», а підняли із супроводжувачим;

4) порядок проходження маршрутів або виконання спецприймів.

Наприклад, заявили проходження маршрутів у послідовності М1, М2 і М3, а пройшли – М3, М2 і М1 або заявили підйом на стременах, а потім «соло-підйом», а виконали у зворотній послідовності (спочатку «соло-підйом»);

5) учасника, який проходить маршрут або виконує спецприйом.

Наприклад, замість заявленого першим учасника № 3, маршрут пройшов учасник № 5.

§ 23. Зміна схеми технічного прийому, місця його застосування або технічних засобів

Змінено заявлені технічні засоби, конструктивна або технічна схема в елементах технічного прийому або місце його застосування	Штраф 7 балів за кожне
---	---------------------------------------

23.1. Додатково до визначення

Порушенням вважається:

23.1.1. Застосування не заявлених технічних засобів або приймів.

Наприклад, замість:

1) «ліва – права» – використали прийом «груди – нога»;

2) карабінного гальма – застосували гальмо Мунтера.

23.1.2. Зміна заявлених технічних засобів або прийомів.

Наприклад:

1) замість скельного молотка – застосували в карабінному гальмі як поперечину льодовий крюк («льодобур»);

2) на траверсі замість заявленої двосторонньої командної страховки застосували одинарні командні перила зі страховкою з однієї сторони.

23.1.3. **Зміна місця застосування технічних засобів або технічних прийомів.**

Наприклад, замість:

1) заявленого місця застосування на ТСП7 – драбинку навішували на ТСП8;

2) заявленого спуску «потерпілого» з ПС3 спускали з ПС5.

§ 24. Зміна способу або порядку транспортування контрольного вантажу

Змінено заявлені командою (зв'язкою, учасником) способи або порядок транспортування контрольного вантажу на певному маршруті або на ділянці маршруту	Штраф 3 бали за кожне
--	--------------------------------------

24.1. Додатково до визначення

Порушенням вважається:

24.1.1. Якщо змінено (змінений):

1) порядок розподілу контрольного вантажу відносно заявленого.
Наприклад, збільшення/зменшення кількості рюкзаків з вантажем;

2) учасник, який транспортує контрольний вантаж.

Наприклад, замість учасника №1 вантаж транспортував учасник №3;

3) спосіб підйому контрольного вантажу (технічний прийом).

Наприклад, замість транспортування на собі витягали вантаж вірвкою;

4) місце підйому контрольного вантажу.

Наприклад, заявили підйом вантажу по маршруту М3, а підняли по паралельному маршруту М4.

§25. Відхилення від заявленого часу

Час, витрачений на виступ учасниками змагань, не відповідає часу, заявленому тренером/представником на проходження дистанції	Штраф 0,2 бала за 1 %
--	--

25.1. Додатково до визначення

25.1.1. **Штраф за відхилення заявленого часу** (T_z) від фактично витраченого учасниками змагань на проходження дистанції (T_f), при співвідношенні згідно з розділом Правил «Гірський туризм» Км = 2 *бали/хв.*, визначається за формулою:

$$B_z = 20 \times | T_f - T_z | : T_z. \quad (1)$$

Різниця між T_f і T_z береться у хвилинах по абсолютній величині, а тому завжди невід'ємна.

25.1.2. Якщо в Заявці **час T_z відсутній**, тобто команда не заявила T_z (*помилково, спеціально або випадково*), то формула (1) набуває вигляду:

$$B_z = 20 \times T_f \quad (2)$$

§ 26. Загальне враження

Мають місце окремі прояви та дії, які не можна віднести до порушень техніки або тактики, але вони не можуть бути проігноровані суддями	Штраф від 1 і до 5 балів
--	---

26.1. Додатково до визначення

26.1.1. Штраф «Загальне враження» може бути виставлений учасникам змагань лише заступником головного судді з виду (дистанції) після погодження з Головним суддею змагань.

26.1.2. Порушення відноситься до категорії попереджувального характеру.

26.2. Оцінка порушення

26.2.1. *Порушенням вважається, якщо учасники:*

1) у цілому не володіють Умовами, не знають своєї Заявки, у них відсутня злагоджена командна робота (учасники виконують безцільні і нечіткі дії, допускають безладну плутанину у віршовках тощо);

2) недостатньо добре володіють технічними прийомами, знання яких обов'язкове для даного виду змагань і при проходженні дистанції даного класу;

3) заявили тактику та/або виконують технічні прийоми, які не повною мірою відповідають характеру дистанції або окремої ключової ділянки маршруту тощо;

4) показали слабку морально-вольову підготовку (недостатньо активна боротьба за результат тощо) або погану загальнофізичну підготовку (працюють на межі своїх можливостей тощо);

5) ігнорують окремі вимоги Правил та/або Положення, вказівки Умов та/або Методичних роз'яснень;

6) допускають прояв неспортивної або неетичної поведінки:

- *сперечання із судьями*, виконання їхніх вказівок з певною затримкою;

- *халатне відношення до обмежувальних і розмежувальних покажчиків та інших елементів обладнання дистанції (після кількарязового попередження);*

- *використання брутальних слів, агресивних висловлювань по відношенню до будь-кого у зоні змагань та/або за її межами та інші подібні вчинки та дії.*

26.2.2. *За більш грубий прояв неспортивної або неетичної поведінки (наприклад, вживання нецензурної лексики) Загальна частина Правил [1] передбачає відсторонення від виступу на дистанції або зняття зі змагань у цілому як окремих учасників, так і всієї команди.*

Г Л А В А 6. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ

§ 27. Загальні положення

27.1. Основні вимоги

27.1.1. *Забезпечення безпеки* при проведенні гірських змагань покладається:

1) на організацію, якій доручено проведення змагань, і яка повинна вирішувати всі питання, пов'язані із:

- *забезпеченням заходу* необхідною кількістю та видами спорядження, інвентарю та матеріалів для облаштування дистанцій;

- *організацією суддівства*, у тому числі й укомплектування суддями в достатній кількості і потрібної кваліфікації та спеціалізації;

2) на ГСК у межах повноважень, визначених Правилами, які передбачають вживання заходів щодо виключення можливості виникнення аварійних ситуацій, пов'язаних з облаштуванням дистанцій і, у тому числі, з організацією суддівської страховки, тобто щоб забезпечити умови для максимально можливого безаварійного виступу учасників змагань;

3) на кожного окремого учасника, який відповідає за всі свої особисті дії, пов'язані з порушенням правил безпеки при проходженні маршрутів як стосовно себе, так і всіх учасників команди і суддів, які обслуговують дистанцію, викликані порушеннями техніки руху та страховки, а також умов проведення змагань.

27.1.2. *Якщо дії учасника, який виступає на дистанції*, на думку судді, загрожують безпеці проведення змагань і пов'язані з небезпечними для нього та/або оточуючих наслідками, незалежно від того, визначені подібні дії десь як заборонені прийоми чи ні, суддя зобов'язаний призупинити виступ і вимагати від учасника усунення допущених ним порушень.

27.1.3. *Якщо розпорядження* судді учасники ігнорують, заступник головного судді з виду припиняє подальший виступ. За відмову виконати вказівку судді Головний суддя може відповідно до Правил ухвалити рішення щодо зняття порушників, як з дистанції, так і зі змагань,

за «невиконання вимог судді» або за «дії, що викликають небезпеку для учасників, суддів і глядачів».

27.2. Підготовчі заходи

27.2.1. Забезпечити безпечні умови для проведення змагань можливо тільки при комплексному рішенні ряду організаційно-технічних, у першу чергу підготовчих, заходів, зокрема, за рахунок дотримання **діючих вимог:**

- 1) *щодо вибору полігона* для постановки дистанцій і приведення його в безпечний стан;
- 2) *щодо оснащення, яке буде використовуватися* для обладнання дистанцій (спорядження, матеріалів та інвентарю);
- 3) *до схем побудови дистанцій*, з огляду на особливості полігона;
- 4) *до розроблення умов* проведення змагань і проходження окремих дистанцій.

27.2.2. Для безпечного проходження дистанцій і відповідно до вимог Правил **кожний учасник змагань повинен бути забезпечений:**

- 1) індивідуальною страховочною системою (ІСС) із самостраховками;
- 2) захисною каскою, спеціально обладнаною і сертифікованою;
- 3) спусковим і страховочним пристроєм, а також карабінами;
- 4) єдиною, по можливості, формою одягу, що закриває лікті та коліна;
- 5) петлями з репшнура та іншим спорядженням (особистим і командним), яке учасники на свій розсуд беруть для проходження дистанції або тип і кількість якого визначені Положенням та/або Умовами.

27.2.3. В інтересах забезпечення безпеки на період проведення змагань весь гірський масив в районі постановки дистанцій *повинен бути закритий* для проведення будь-яких тренувальних, спортивних, навчальних, практичних та інших занять.

§ 28. Точки і пункти страховки

28.1. Організація і обладнання пунктів страховки

28.1.1. *Безпека того, кого страхують, і того, хто страхує, у значній мірі залежить від правильного вибору місця і способу організації страховки (самостраховки).*

28.1.2. *При проходженні дистанції учасники організують:*

1) страховку – тільки у призначених для цього *вантажних точках* у вигляді провусин крюків або петель (п. 28.1.5);

2) самостраховку – *в пунктах*, обладнаних та/або визначених службою дистанції у вигляді, як правило, перил або петель, а також провусин крюків, якщо інше спеціально не визначено Умовами.

28.1.3. *Якщо згідно з Умовами учасники самостійно облаштовують точки (ТС) та/або пункти (ПС) страховки, служба дистанції повинна забезпечити можливість їх підстраховки до суддівських точок. Виконання учасниками змагань блокування командних ПС/ТС до суддівських станцій є обов'язковим.*

28.1.4. *Пункти (точки) страховки (ПС/ТС) повинні являти собою надійні окремі вантажні точки у вигляді, наприклад, шлямбурних крюків або станцій з обов'язковим підстраховуванням до додаткових (неробочих) опор.*

28.1.5. *Вантажні точки (петлі), через які здійснюють страховку, повинні бути жорстко закріплені, а тому використовувати будь-які перила для організації страховки категорично забороняється.*

28.2. Захист вірьовок від ушкоджень

28.2.1. Практично неможливо обладнати дистанцію таким чином, щоб окремі елементи з вірьовки, перебуваючи під навантаженням, не торкались схилу. При переміщенні вірьовки уздовж абразивної поверхні скель відбувається інтенсивне зношування обплетення, ушкодження «сердечника» і, в кінцевому підсумку, може статися її обрив. Зношування вірьовки в кожному конкретному випадку визначається умовами її роботи під навантаженням, тобто особливостями переміщення уздовж схилу.

28.2.2. *Для збереження вірьовки від ушкоджень у місцях перегинів повинні бути застосовані захисні пристрої:*

- 1) стандартні – виготовлені спеціалізованими фірмами;
- 2) саморобні – найбільш доступні і які фактично застосовуються на практиці (*підкладки, обмотки, рукави тощо*).

28.2.3. *В якості матеріалу* для виготовлення саморобних засобів захисту вірьовки використовують шматки тканини з товстого технічного брезенту або пластикату, а також відповідні пожежні та технічні рукави.

28.2.4. *Закріплюють захисні пристосування*, як правило, до проушин крюків або до елементів блокування за допомогою шнура діаметром 2–3 мм. Вузькі підкладки і рукави – в одній точці, а широкі – у двох точках по краях.

§ 29. Суддівська і командна страховка

29.1. Загальні положення

29.1.1. *Всі учасники* на дистанції повинні бути в касках, а також забезпечені верхньою командною або суддівською страховкою або бути на самостраховці, за винятком окремих місць, спеціально визначених Умовами (наприклад, у межах безпечних зон).

29.1.2. *Усі судді* на дистанції також повинні бути в касках і, за необхідності, на самостраховці.

29.1.3. Вимоги щодо *забезпечення учасників* виступів страховкою (самостраховкою) на кожній окремій ділянці дистанції визначаються Умовами.

29.1.4. *Страховка може бути:*

1) верхньою (суддівською або командною), якщо страховочна вірьовка від учасника, якого страхують іде до учасника, який страхує і при цьому проходить через закріплений на ПС/ТС карабін, розташований *вище* підошов взуття учасника, якого страхують;

2) нижньою (тільки командна), якщо страховочна вірьовка від учасника, якого страхують, іде до того учасника, який страхує, і при цьому проходить відповідно через закріплений на ПС/ТС карабін розташований *нижче* підошов взуття учасника, якого страхують.

29.1.5. Якщо спосіб страховки з підвіскою в одній ТС неможливо здійснити технічно, наприклад при траверсі з перестьобуванням, мо-

жна використати страховку з точкою підвіски на карабіні, що ковзає уздовж жорстко натягнутих і закріплених перил з подвійної вірьовки з обов'язковим супроводженням карабіна, що ковзає, для періодичної точкової фіксації.

29.1.6. *Вірьовки суддівської і командної страховок* кріпляться до ІСС учасника тільки:

1) спереду і жорстко шляхом вв'язування, якщо це можливо зробити один раз для всього виступу на дистанції, або за допомогою окремих карабінів із фіксованою муфтою, навантаження яких додатково (наприклад, елементами спорядження) не допускається (п. 19.2);

2) за вантажні точки, які повинні знаходитись *не нижче рівня грудей* учасника і *виключати* мимовільний *переворот* його вниз головою з рюкзакom вагою не менше *трьох* контрольних вантажів (15-18 кг).

29.1.7. *Суддівські і командні перила* для самостраховки і пересування одночасно може навантажувати в межах однієї ділянки перил (між двома точками жорсткого закріплення), якщо інше спеціально не регламентовано Умовами (п. 11.2.1, «4»):

1) одинарні (з однієї гілки вірьовки) – *не більш ніж один учасник* і обмежена кількість спорядження і контрольного вантажу;

2) подвійні (з двох гілок вірьовки) – *будь-яка кількість учасників* і вантажу.

29.1.8. *Подвійною є вірьовка*, що складається з двох окремих вірьовок або складена вдвоє одна вірьовка, у якій при натягуванні одночасно в усіх точках перетину навантажені обидві гілки.

29.1.9. *Основною є вірьовка*, бажано статичного типу, діаметром не менше 10 мм та довжиною 5 м і більше.

29.1.10. *При утриманні учасника після зриву* є неприпустимим тривале зависання в ІСС, особливо якщо він є непритомним, тому що обхвати ніг пережимають кровоносні судини і порушують кровообіг учасника.

29.1.11. *Найбільш характерні порушення*, які мають місце при організації страховки (самостраховки), наведені в пп.11.1÷11.5, 29.1÷29.5, 30.1 та інших.

29.2. Суддівська страховка

29.2.1. Суддівською страховкою забезпечуються:

- 1) на підйомі – лише той, хто піднімається в команді першим, – *верхній* учасник (лідер);
- 2) на траверсі – можуть забезпечуватися і інші учасники відповідно до вказівок Умов;
- 3) при переправі – забезпечуються всі учасники, якщо вона передбачена;
- 4) на спуску – учасники при проведенні лише дитячих змагань, та іноді *серед новачків*. В інших випадках всі учасники забезпечуються командною страховкою.

29.2.2. Для суддівської страховки варто застосовувати тільки статичні вірьовки з хімічного волокна діаметром не менше 10÷12 мм і, бажано, *страховочно-рятувального* типу.

29.2.3. *Кріплення суддівської страховки до ІСС* учасника і її від'єднання здійснюється учасником під контролем суддів у пунктах, спеціально визначених Умовами (як правило, у ПС/ТС).

29.2.4. *Суддівська страховка не повинна заважати* (затримувати) або *допомагати* учаснику при проходженні дистанції, а також навіть торкатись потенційно небезпечних ділянок рельєфу.

29.2.5. *Стежити за належним положенням* суддівської страховки при проходженні дистанції (здійснювати контроль) зобов'язані самі учасники.

29.2.6. *Якщо учасник зробив спробу* почати рух без суддівської страховки, суддя зобов'язаний зупинити його і примусити закріпити суддівську страховку до ІСС.

29.2.7. *Якщо суддя не встиг зупинити учасника* і той пройшов маршрут без суддівської страховки, застосовується покарання у вигляді «зняття» (§ 9, Втрата страховки).

29.2.8. *Якщо учасник після зриву* не може продовжувати підйом (не дістає до рельєфу у висі або знесилив), не вважається порушенням плавний спуск його напарником або партнером на командній страховці до проміжного або початкового пункту підйому (згідно з Умовами). При цьому суддівська страховка супроводжує учасника до закінчення спуска.

29.3. Командна страховка при подоланні маршруту лазінням

29.3.1. *При пересуванні лазінням* забезпечуються *верхньою* командною страховкою, якщо інше спеціально не регламентовано Умовами:

1) на підйомі – всі учасники, крім першого/ведучого;

При підйомі першого *по суддівських* перилах, крім нижньої командної страховки, учасник, який піднімається, повинен бути забезпечений підстраховкою.

Наприклад, за допомогою симетричного схоплюючого вузла у два обороти, зав'язаного на суддівських перилах петлею з репшнура;

2) при спуску – всі учасники, у тому числі й учасник, який спускається останнім.

29.3.2. *Страховочно-гальмовий пристрій* повинен кріпитися в ТС (на ПС), а не на учаснику, якщо інше не регламентовано Умовами (п. 29.3.4).

29.3.3. *Учасник, який страхує, повинен:*

1) постійно перебувати:

- *в межах* ПС/ТС, на якому закріплений страховочно-гальмовий пристрій або зав'язаний гальмуючий вузол;

- *в рукавичках* (рукавицях, що гірше);

- *на самостраховці* відповідної довжини;

2) не випускати з рук, тобто *постійно* контролювати віршовку.

29.3.4. *При розташуванні учасника, який страхує, у межах безпечної зони*, де відсутні ПС/ТС, Умовами може бути спеціально дозволено закріплення страховочного пристрою на учаснику, який страхує.

При цьому віршовка має попередньо пройти через карабін, закріплений на першій ТС, що розташована *не вище* рівня плечей учасника, який страхує, а сам учасник повинен відійти від схилу на всю довжину самостраховки і виставити вперед опорну ногу для прийняття ривка при можливому зриві.

29.3.5. *На крутому схилі* командну страховку учасники здійснюють через відповідні ТС:

По-перше, за допомогою командних карабінів, на яких закріплюють:

1) страховочні пристрої:

- з ручною фіксацією віршовки (наприклад, «вісімка»);

- з автоматичною фіксацією вірьовки (наприклад, Gri-Gri);

2) «вузли на тертя» – гальмуючі вузли (наприклад, UIAA).

По-друге, іноді через командні карабіни (п. 29.4), що повинно бути визначено Умовами, зокрема, *якщо:*

1) на перегині схилу спостерігається *значне тертя* командної страховки;

2) командна страховка організована на ПС у вигляді станції з трьох або двох вантажних точок із проходженням вірьовки через три карабіни.

29.3.6. При проведенні змагань на дистанціях не нижче IV класу *допускається* у всіх випадках, крім спуску по вірьовці, якщо інше спеціально не визначено Умовами, *страхувати однією регулюючою рукою*, але без перехоплень вірьовки, тобто ковзними рухами кисті регулюючої руки уздовж вірьовки (п. 10.2.4).

29.3.7. При організації страховки в якості ТС учасники змагань використовують тільки марковані службою дистанції (ізоляційною стрічкою тощо) суддівські заглушені карабіни (кільця) або вірьовочні петлі, закріплені на крюках або в пристосованих для цього вантажних точках на рельєфі, провущини шлямбурних крюків, якщо інше спеціально не визначено Умовами.

Наприклад, організація страховки на льодовому схилі на встановлених учасниками «льодобурах», але з підстраховуванням до суддівських точок (як правило, льодових провущин).

29.3.8. Забороняється застосування для страховки (самостраховки) схоплюючих вузлів, якщо інше спеціально не визначено Умовами (п. 30.1).

Наприклад, виняток може бути зроблений при підйомі першого по суддівських перилах з нижньою страховкою.

29.4. Страховка через карабін

29.4.1. *Страховку безпосередньо через карабін* дозволяється застосовувати, якщо інше спеціально не визначено Умовами, при дотриманні вимог п. 29.4.2, *тільки у випадку:*

1) крутизна схилу менше 50°, на якому прокладений маршрут;

2) переправи не крутопохилої, яка використовується для пересування учасників і переміщення вантажу;

3) переходу учасників уздовж проміжних ТСП або уздовж перил, але не при траверсі лазінням;

4) в особливих випадках розташування та/або обладнання пунктів страховки.

Наприклад, при низькому розташуванні ТС та на значній відстані ТС від краю перегину, утвореного між стрімким схилом і ПС.

29.4.2. *Страховку через карабін* допускається здійснювати тільки в відповідних рукавичках або рукавицях. При цьому руки повинні знаходитись не ближче 0,5 м від карабіна, із забезпеченням кута охоплення вірвовкою карабіна, через який здійснюють страховку $\geq 90^\circ$.

29.5. Самостраховка

29.5.1. *Самостраховку кріпити до ІСС учасника* доцільно на рівні пояса *бесідочної частини ІСС*, але *тільки спереду і вище центра ваги* тіла учасника. У сертифікованих *бесідок* для цього є спереду спеціальна петля (не плутати з бічними петлями для підвіски спорядження!).

29.5.2. *Довжина самостраховки* при можливому повисанні після зриву учасника повинна забезпечити відстань від підшов взуття *до поверхні підніжжя схилу* (полиці) *не менше 1 м.*

29.5.3. *Не допускається:*

1) нарощування самостраховки (більше 1,5 м), а також використання самостраховки, яка вже задіяна учасником, для нарощування командної страховки;

2) кріпити учаснику свою самостраховку до самостраховки напарника (партнера) або безпосередньо до ІСС іншого учасника команди.

§ 30. Інші вимоги щодо забезпечення безпеки

30.1. Вимоги до вузлів

30.1.1. *Всі вузли при проходженні дистанції* повинні не тільки мати правильний рисунок (конструктивну схему), а й бути щільно затягнутими (п. 11.5.2).

30.1.2. Технологічний зазор між петлями вузла повинен виключати наявність просвітів, тобто петлі повинні щільно прилягати одна до одної.

Наявність просвіту свідчить про те, що має місце *одне з трьох порушень*:

- 1) вузол недостатньо щільно затягнутий;
- 2) віршовка підлягає відбраковуванню, тому що втратила еластичність і стала неприпустимо жорсткою;
- 3) замість альпіністських вірвовок намагаються використати для страховки жорсткі рибацькі фали або технічні шнури.

30.2. Вимоги до спорядження

30.2.1. *Карабіни* для закріплення *суддівської страховки* повинні мати відмінне від інших карабінів *маркування* (фарбування).

30.2.2. *Не допускається застосовувати для страховки і самостраховки*, в системах поліспада та закріплення навантажених вірвовок карабінів з муфтами без пристрою для їх фіксації після повороту.

30.2.3. *Засувка (муфта) карабіна*, на якому кріпиться спусковий пристрій, повинна *перебувати в положенні зверху*.

30.2.4. *На карабіні*, через який проходить командна страховка на ПС/ТС або на ПСП (ТСП), не допускається закріплювати будь-яке спорядження, крім такого, що полегшує підйом учасника в момент його використання.

30.2.5. *Положення карабіна* в робочому стані повинно виключати додаткове *навантаження уздовж поперечної осі* (короткої, не робочої) і, що особливо небезпечно, безпосередньо на засувку (муфту) карабіна.

30.2.6. *Щоб уникнути мимовільного відстібання вірвовки* при проходженні через карабін, необхідно, щоб *карабін*:

- 1) на крюк навіщували таким чином, щоб віршовка:
 - *вільно проходила* (без перекручування) через карабін;
 - *у русі загвинчувала* муфту карабіна;
- 2) закріплений на петлі відтяжки знаходився за перегином схилу на довжині, що виключає упор карабіна в схил.

30.2.7. *Допустима довжина відтяжок* визначається Умовами, але не повинна перевищувати разом з карабінами 0,5 м.

30.2.8. *Застосовувати затискачі* для натягу перил переправи, у яких кулачки з гострими зубцями, допускається тільки в системі поліспасти з одним рухливим блоком, якщо інше спеціально не визначено Умовами.

30.2.9. *Все спорядження:*

1) необхідно використовувати відповідно до його прямого призначення (приклад до п. 19.5.5 «3»);

2) від старту і до фінішу (до завершення виступу), включаючи вірьовки і контрольний вантаж, повинно бути *закріпленим* до перил, ТС, до рельєфу, до учасника, бути на учаснику або утримуватись руками (пп. 15.1.1 – 15.1.2).

Не підстрахованим допускається залишати контрольний вантаж і спорядження лише в безпечній зоні, що повинно бути окремо зазначено в Умовах.

30.2.10. *Якщо учасники* в процесі виступу *використовують несправне спорядження*, суддя на дистанції зобов'язаний призупинити його застосування і вимагати вилучити з уживання або виконати заміну на справне (за наявності його у команди).

Наприклад, перебитої вірьовки або петлі з ушкодженням обплетенням.

30.3. Вимоги до контрольного вантажу

30.3.1. *Контрольний вантаж видає* учасникам змагань, контролює його пакування в командні рюкзаки та перевіряє готовність до безпечного транспортування на дистанції – суддя при учасниках, а за забезпечення безпечної доставки контрольного вантажу від старту і до фінішу (на дистанції) – контролюють судді з техніки.

30.3.2. *Рюкзак з контрольним вантажем* повинен бути надійно застебнутий (зав'язаний), щоб уникнути випадкового випадання всього контрольного вантажу або його частин, і закріплений до транспортної (вантажної) вірьовки не менше ніж у двох точках (наприклад, за лямку та петлю (кільце) або за дві лямки).

30.3.3. *Після старту і до закінчення виступу* не допускається *відкривати* рюкзак з контрольним вантажем та/або *залишати* його на дистанції незакріпленим.

30.3.4. Учасники не повинні допускати падіння контрольного вантажу (наприклад, упускати його, зіштовхувати або скидати).

30.3.5. *При переправі не допускається* сумісний (одночасний) рух по перилах учасника і вантажу (цугом), у тому числі контрольного.

30.4. Переправа учасників і вантажу

30.4.1. *Кінці* вантажних *вірвовок* (перил) при натягуванні підвісної переправи закріплюють тільки до спеціально обладнаних або визначених службою дистанції вантажних точок, якщо інше спеціально не зазначено в Умовах (§ 28).

30.4.2. *Після натягування* переправи довжина вільного кінця перильної вірвовки для закріплення повинна становити не менше 1 м.

30.4.3. *Не допускається закрілювати* транспортну (вантажну) вірвовку не призначеними для цього вузлами, а також залишати після натягування на схоплюючих вузлах або затискачах.

30.4.4. *До початку руху* по підвісній переправі або перилах всі схоплюючі вузли та затискачі не повинні бути під навантаженням безпосередньо від робочої частини перил.

30.4.5. *При всіх видах переправ* самостраховка учасників і потерпілих, виходячи з конкретних умов, повинна закріплюватися до суддівських, а за їх відсутності – до командних перил (п. 11.3.4).

30.4.6. *При переправі забороняється:*

1) переправлятися по перилах:

- *крутопохилих і похилих* – головою вниз;

- *горизонтальних і пологих* – ногами вперед;

- *горизонтальних і крутопохилих* – на блоках-затискачах;

2) переправа учасників без рукавиць – особливо небезпечно при проведенні змагань на дистанціях до III класу.

Додатки

Додаток 1

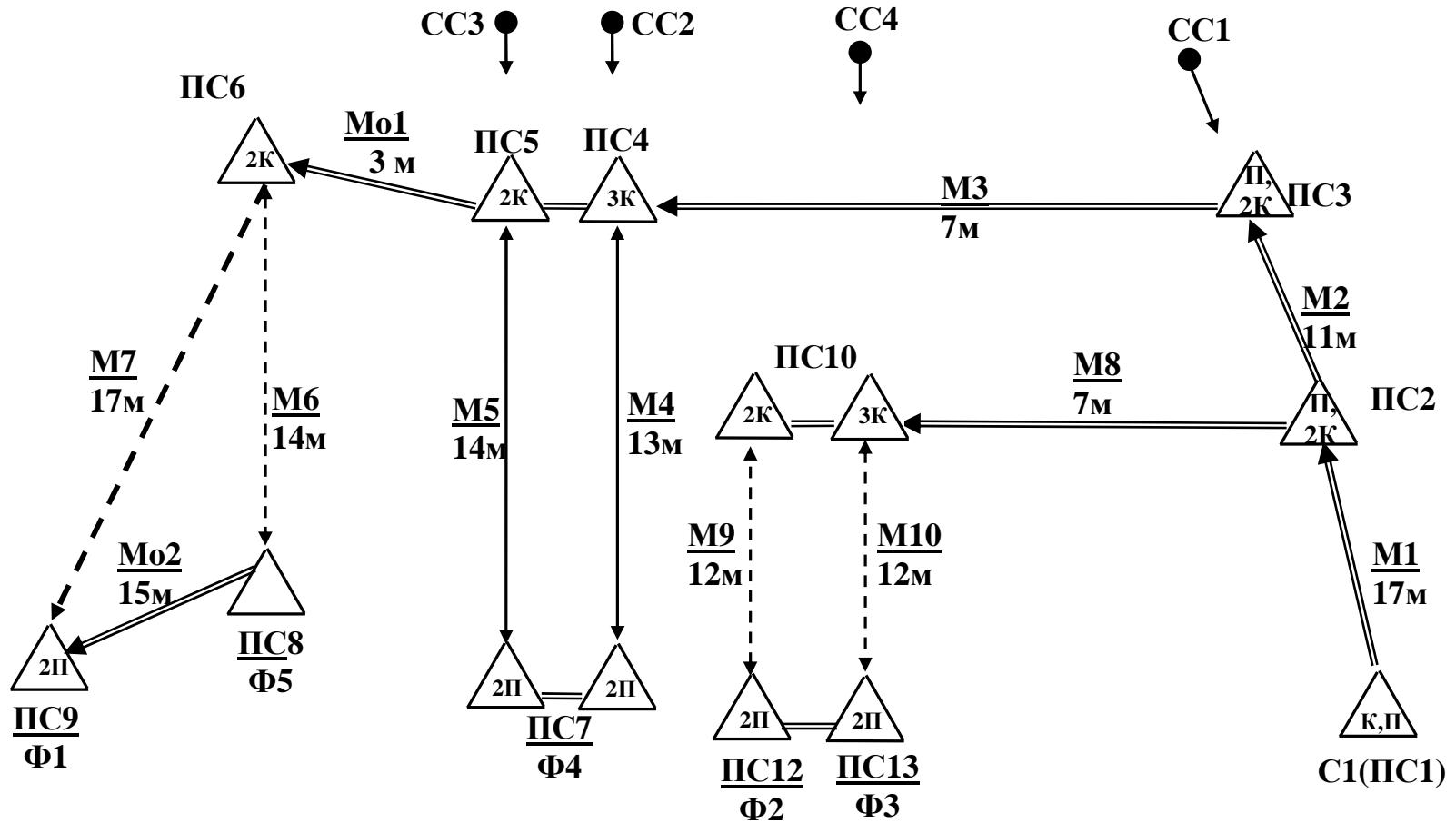

СХЕМА ДИСТАНЦІЇ «РЯТУВАЛЬНІ ТЕХНІЧНІ ПРИЙОМИ»
(III і IV клас)

П – петля страховки;
К – суддівський карабін (1, 2... - кількість)

МАРШРУТНИЙ ЛИСТ №1
умов командного проходження основної частини дистанції
III класу виду «Гірські перешкоди»

Номер маршруту та його граничні пункти		Контр. часи <u>To = 60 хв.,</u> <u>Tн = 50 хв.</u> та умови їх виконання
Опис послідовності при виборі способів проходження маршрутів и доставки контрольного вантажу відповідно до таблиці 1		
№ з/п	Варіант №1	Варіант №2
	Кожний варіант може проходитись як командою, так і окремими парами (2 × 2)	
1	M1 або M2 Підйом лазінням по 1-му із маршрутів	M7 або M8 1-ий косий траверс вздовж суддівських перил
	Проміжний контрольний час Tп1=15 хв.:	
2	M1 або M2 Завершення підйому не менше ніж 2-х учасників до верхніх ПС по двох різних маршрутах	M7 або M8 Завершення проходження командою не менше 1-го косоного траверсу
	3 [(M1 або M2) або (M3, M4 або M5)] та/або [Mo1 або Mo2] Спуски по вірьовці або переходи вгорі між блоками відповідно до прийнятої командою тактики	
4	M3, M4 або M5 Підйом лазінням по другому маршруту	M7 або M8 2-ий косий траверс вздовж суддівських перил
	Проміжний контрольний час Tп2=35 хв.	
5	M3, M4 або M5 Завершення підйому лазінням по другому маршруту	M7 або M8 Завершення косоного траверсу вздовж суддівських перил

Якщо за час Tп1 = 15 хв. не буде виконаний п.2 МЛ №1, команда переводиться на спрощену частину дистанції з новим To1 = 20 хв.
Спрощена частина: команда завершує виконання п. 2, МЛ №1 і учасники спускаються по вірьовці.
Фінішування.
Якщо за час Tп2 = 35 хв. не буде виконаний п.5 МЛ №1, команда переводиться на укорочену частину дист. з To2 = 40 хв.
Укорочена частина: команда завершує виконання п. 5 МЛ №1 і учасники спускаються по вірьовці.
Фінішування

6	M10 або (M3, M4 або M5)	
	Спуск по вірвовці всіх учасників з контрольним вантажем	
7	(ПС1 – Ф1) або (ПС4 – Ф2)	
	Перехід всіх учасників з контрольним вантажем в фінішний майданчик. Фінішування команди	
<i>Додаткова (бонусна) частина дистанції (не заявляється!)</i>		Оцінка по кол. 6 (табл.1)
Послідовність проходження	M6 [(ПС1 – ПС3) або (ПС3 - ПС1)] та/або M9 [(ПС3 – ПС4) або (ПС4 – ПС3)]	1. Контрольними залишаються T_n = 50 хв., T_o = 60 хв. 2. Проходиться всією командою. 3. Підйом 1-го учасника по суддівським перилам. 4. Проходиться без контрольного вантажу та надлишкового спорядження
	Горизонтальний траверс вздовж суддівських перил	
	Підйом лазінням по одному з раніше не пройдених маршрутів з подальшим спуском по вірвовці (варіанти 10÷17, табл. 1)	
	Косий траверс вздовж суддівських перил по одному з раніше не пройдених маршрутів (варіанти 18÷23, табл. 1)	
	(ПС1 – Ф1) або (ПС4 – Ф2)	
Перехід всіх учасників з контрольним вантажем в фінішний майданчик. Фінішування команди		

ЛІТЕРАТУРА

1. Правила змагань зі спортивного туризму, погоджено Президентом Федерації спортивного туризму України 27.03.2008, затверджено заступником Міністра України у справах сім'ї, молоді та спорту 24.04.2008.

2. Єдина спортивна класифікація України з видів спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор, затверджена наказом Міністерства молоді та спорту України 25.12.2009 № 4434 зі змінами та доповненнями від 15.02.2010 №334.

3. Положення про медичне забезпечення спортивно-масових заходів, затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 27.10.2008 №614.

4. Коган В. Г. Соревнования по технике горного туризма. Методические рекомендации, 2-е издание. – Днепропетровск: Пороги, 2002. – 31с.

5. Коган В. Г. Бонусная система оценки результатов и новая дистанция «Связки». 3-е издание. – К.: ПП «Актуальна освіта», 2004.

6. Коган В. Г. Спортивный горный туризм. Горные соревнования. Учебно-методическое пособие. – Днепропетровск: ДНУ, 2005. – 122 с.

7. Коган В. Г. Горные соревнования. Бланки судейской документации: Методические рекомендации. – К.: ПП «Актуальна освіта», 2006. – 72 с. + Прил.

8. Коган В. Г. Обучение в спортивном туризме. Часть 3. Судейство соревнований: Методические рекомендации. – К.: ПП «Актуальна освіта», 2007. – 108 с.

РОЗШИРЕНИЙ ПОКАЗЧИК ЗМІСТУ

Параграф, пункт	Назва	Стор.
ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ЗМАГАННЯ З ГІРСЬКОГО ТУРИЗМУ		
§1	Умови проведення змагань і показ дистанцій	
1.1	Умови проведення змагань	4
1.2	Призначення Умов змагань	4
1.3	Складові частини умов змагань	5
1.4	Бланк Заявки-картки	5
1.5	Оцінка порушень тактики	5
§2	Проходження дистанцій	
2.1	Вимоги до проходження дистанцій	6
2.2	Початок руху	7
2.3	Проходження маршрутів	7
2.4	Порядок проходження дистанцій	9
2.5	Транспортування вірьовок	11
2.6	Спуск учасників	12
2.7	Фініш учасників	13
2.8	Дотримання контрольного часу	13
2.9	Фініш «за особливих умов»	14
§3	Контрольний вантаж	
3.1	Загальні положення	16
3.2	Транспортування контрольного вантажу	16
§4	Транспортування потерпілого	
4.1	Транспортування потерпілого	17
4.2	Способи підйому і спуску потерпілого	18
4.3	Організація спуску/підйому потерпілого	19
4.4	Період перебування учасника «потерпілим»	21
§5	Переправа учасників і вантажу	
5.1	Підвісна переправа	22
§6	Варіанти проходження дистанцій	
6.1	Загальні відомості	23
6.2	Основна частина	23
6.3	Укорочена частина	23
6.4	Спрощена частина	24
6.5	Облаштування дистанцій	24

Параграф, пункт	Назва	Стор.
ГЛАВА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СУДДІВСТВА ЗМАГАНЬ		
§7	Основні положення суддівства	
7.1	Функціональні обов'язки суддів	24
7.2	Суддівський контроль	25
§8	Групи порушень та їх особливості	
8.1	Загальні відомості	27
8.2	Оцінки різних груп порушень	28
ГЛАВА 3. ПОРУШЕННЯ ТЕХНІКИ СТРАХОВКИ		
§9	Втрата страховки (командної або суддівської)	29
§10	Перервана страховка (командна або суддівська)	
10.1	Страховка перервана учасником команди, <u>якого</u> страхують	31
10.2	Страховка перервана учасником команди, <u>який</u> страхує	31
§11	Неправильна страховка	
11.1	Неправильні дії учасника, який страхує	32
11.1.1	Пов'язані зі спорядженням (крім вірьовок)	32
11.1.2	Пов'язані з діями	33
11.1.3	Пов'язані з крутизною схилу	34
11.2	Неправильні дії учасника, якого страхують, та/або учасника, який страхує	34
11.3	Неправильна організація самостраховки	36
11.3.1	При організації самостраховки	36
11.3.2	При проходженні перил з перестьобуванням	36
11.3.4	При підвісній переправі	36
11.4	Неправильна організація страховки при підвісній переправі	36
11.4.1	При переправі по перилах	37
11.4.2	При переправі по похилих та крутопохилих перилах	37
11.4.3	Підстраховка під час гірських змагань	37
11.5	Використання небезпечних вузлів	37
§12	Пропуск точки страховки проміжної	38
§13	Вихід на «маятник»	39

Параграф, пункт	Назва	Стор.
ГЛАВА 4. ПОРУШЕННЯ ТЕХНІКИ РУХУ		
§14	Зрив верхнього учасника з зависанням на суддівській страховці	
14.1	Загальні положення	39
14.2	Додатково до визначення	40
§15	Втрата при проходженні дистанції	
15.1	Основні положення по втратах	40
15.2	Втрата контрольного вантажу – зняття	42
15.3	Втрата каски захисної – зняття	42
15.4	Втрата основного спорядження	43
15.5	Втрата іншого спорядження	43
§16	Вихід за обмеження	
16.1	Додатково до визначення	44
§17	Використання опори за обмеженням	
17.1	Особливі випадки	45
§18	Використання суддівського спорядження	
18.1	Оцінка порушень	46
§19	Неправильне виконання технічного прийому	
19.1	Додаткові відомості	46
19.2	Неправильне використання спорядження	47
19.3	Неправильне використання вузлів	48
19.4	Неправильне закріплення транспортних вірьовок	48
19.5	Неправильний спуск по вірьовці	49
19.6	Неправильні дії при транспортуванні контрольного вантажу	51
19.7	Неправильне обладнання підручних засобів для транспортування потерпілого	51
19.7.1	При в'язанні носилок	51
19.7.2	При транспортуванні носилок	52
19.7.3	При транспортуванні в «коконі»:	52
19.8	Неправильні дії при транспортуванні потерпілого із супроводжуючим	53
19.8.1	Супроводжуючого учасника	53
19.8.2	Учасників, що регулюють спуск/підйом:	53
19.8.3	«Потерпілого» учасника	54
19.9	Неправильні дії учасників при переправі по крутопохилих перилах	55

Параграф, пункт	Назва	Стор.
ГЛАВА 5. ПОРУШЕННЯ ТАКТИКИ ПРИ КОМПЛЯТИВНІЙ СИСТЕМІ		
§20	Загальні відомості	55
§21	Повна зміна заявлених маршрутів (спецприймів)	56
§22	Зміна маршруту (спецприйому) або способу його проходження (виконання)	56
§23	Зміна схеми технічного прийому, місця його застосування або технічних засобів	57
§24	Зміна способу або порядку транспортування контрольного вантажу	58
§25	Відхилення від заявленого часу	59
§26	Загальне враження	
26.1	Додатково до визначення	59
26.2	Оцінка порушення	60
ГЛАВА 6. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ		
§27	Загальні положення	
27.1	Основні вимоги	61
27.2	Підготовчі заходи	62
§28	Точки і пункти страховки	
28.1	Організація і обладнання пунктів страховки	63
28.2	Захист вірьовок від ушкоджень	63
§29	Суддівська і командна страховка	
29.1	Загальні положення	64
29.2	Суддівська страховка	66
29.3	Командна страховка при подоланні маршруту лазінням	67
29.4	Страховка через карабін	68
29.5	Самостраховка	69
§30	Інші вимоги щодо забезпечення безпеки	
30.1	Вимоги до вузлів	69
30.2	Вимоги до спорядження	70
30.3	Вимоги до контрольного вантажу	71
30.4	Переправа учасників і вантажу	72